

Ang *Exodo* ang paglabas mula sa Ehipto. Sa Biblia, ito ang dakilang gawa ng Diyos: ang paglabas mula sa bayan ng pagkaalipin tungo sa lupang pangako. Pinalalaya ng Diyos ang kanyang bayan “nang may malakas na kamay at nakaunat na bisig” sa pagbubukas ng daan sa dagat.

Ang *Exodo* ang pinakapuso ng Matandang Tipan, at ang paglalahad nito sa atin ng isang Diyos na nagpapalaya sa mga tao ang siyang nagbibigay-kabuluhan dito. Paano ngayon maipaliliwanag ang sinasabi ng napakaraming di-sumasampalataya: “Likha ng takot ang mga diyos”? At idinagdag pa ni Lenin sa kanyang librong “Sosyalismo at Relihiyon”: “Nagtuturo ng pasensya at ng maluwag na pagtanggap ang relihiyon na nagpapatulog sa pangangako ng makalangit na gantimpala sa mga buong buhay na nagpapagal sa paghihirap.”

Pero hindi gayon. Sa *Exodo*, hindi dumarating ang Diyos para maghasik ng takot kundi pinakikinggan niya ang daing ng bayang api, binibigyan ito ng pagtitiwala, ginigising ang pag-asa sa tunay at ganap na pagpapalaya, at nagpapalitaw ng isang butihing lider. Ang *Exodo* ang pinakamodelo ng lahat ng tunay na pagpapalaya sa tao.

Para maintindihan ang paglayang ito ng bayan ng Diyos, kailangang alalahanin natin ang pangkasaysayang kalagayan ng panahong iyon.

Mga Bagay-bagay tungkol sa Kasaysayan

Limang dantaon na ang lumipas mula sa panahon ni Abraham. Nagapi minsan ang mga Ehipsiyo ng mga sumalakay rito galing Asia at kasama ng mga itong pumasok ang maraming nomad ng disyerto (tingnan ang istorya ni Jose). Nang maibalik nila sa trono ang kanilang mga hari, minata nila ang mga nomad na ito kaya marami sa mga ito ang tumakas para makaiwas sa mga buwis at sapilitang patrabaho. Ilan sa kanila ang pinalayas (Ex 12:31), at ang iba nama’y tumakas sa dilim ng gabi (Ex 12:38).

Isa sa mga grupong ito na hinabol ng isang pulutong ng mga karwahe ng mga Ehipsiyo ang pinangalagaan ng isang ekstraordinaryong pagkilos ng Diyos: *nakita* ng mga Israelita *ang mga Ehipsiyong patay sa dalampasigan* (14:30). Nagkakaroon ng tunay na kahulugan ang

milagrang ito ng *pagtawid sa Dagat* sapagkat si *Moises* na propeta ng Diyos ang siyang namumuno sa mga takas. Wala sanang mababago sa kasaysayan itong pagpapahayag ng Kalinga ng Diyos kung walang propeta roon – si *Moises* – para ipaliwanag ang pangyayari: pinili ng kaisa-isahang Diyos na si *Yawe* ang Israel para maging bayan niya at inilabas ito mula sa pagkaalipin sa Ehipto para gawing bayang banal sa gitna ng iba pang mga bayan.

Ang Exodo o Paglabas mula sa Ehipto ang simula ng kasaysayan ng Bayan ng Diyos.

Matagal-tagal ding nanatili sa mga oasis ng Sinai si *Moises* at ang kanyang mga kasama. Doon itinadhana ni *Moises* ang Batas ni *Yawe* at ang mga saligang kautusan nito:

– Hindi ipinahihintulot ni *Yaweng* Diyos na *Seloso* na panatiliin ng Israel ang alinman sa mga diyos nito ayon sa tradisyon kundi siya lamang ang dapat nilang paglingkuran at wala nang iba.

– *Sobra-sobra* ang kahigtan ni *Yawe* sa mga ideang gawa ng tao tungkol sa kanya, kaya hindi ipinahihintulot na ilarawan siya sa anumang bagay: *huwag kang gagawa ng mga larawan ng Diyos*.

– Ipinagkakatiwala ni *Yawe* sa Israel ang misyong sakupin ang lupain ng Kanaan.

Sa Exodo lamang magsisimula ang mahabang kasaysayan ng Bayan ng Diyos. Binubuksan ng panimulang karanasang ito ang daan para sa iba pang mga karanasan na sasapit sa pinakasukdulan nito balang araw sa pagdating ng Tagapagligtas.

Ang Libro ng Exodo

Gaya rin ng Genesis, ang aklat na ito ay hindi gawa ng “isang” awtor. Sikapin nating unawain kung anong nangyari sa pagitan ng paglaya mula sa Ehipto at sa huling pagsulat tungkol sa mga pangyayari gaya ng nababasa natin sa ating mga biblia sa ilalim ng pamagat na Exodo.

Mga nomad ang mga saksi ng pakikisangkot ng Diyos. Mananatili sila sa ganitong pamumuhay sa loob ng dalawang dantaon pa. Hindi sila marunong bumasa ni sumulat. Sa pamamagitan ng pagbigkas nila isinalin sa sali’t salinlahi ang alaala ng kanilang paglaya.

Pagkatapos ng mahabang pandarayuhan, muli silang sumasama sa ibang mga tribung hindi umalis sa Palestina, at isinasalaysay nila sa kanilang sariling paraan ang mga kahanga-hangang ginawa ng Diyos para sa kanila. May kanya-kanyang paraan ang bawat angkan sa pagbibigay-diin sa isa o iba pang alaala at sa pagdadagdag dito tulad ng ginagawa ng mga nagkukuwento; ganito ang tuntunin ng tradisyong sinasalita. Pagkatapos, maninirahan sila sa mga bayan at lungsod, at sisimulan ng mga manunulat na gawing permanente ang mga salaysay kung saan nakikita ng bawat isa ang pagmamagandang-loob ng Diyos.

Ang mga unang pagsulat na ito ang magiging “mga pinagmumulan” na pagkukunan ng mga huling manunulat pagkabalik nila mula sa pagkaalipin sa Babilonia.

Ngunit sa mahabang pagsulong na ito, ang natatampok sa lahat ay ang pagmamahal ng isang buong bayan sa alaala ng kanilang unang pakikipagtagpo sa “Diyos na nagliligtas”.

Dumami ang mga Hebreo sa Ehipto

1 ¹ Ito ang mga pangalan ng mga anak ng Israel na kasama ni Jacob na pumunta sa Ehipto, kasama ng bawat isa ang kanyang pamilya: ² Ruben, Simeon, Levi at Juda, ³ Isacar, Zabulon, Benjamin, ⁴ Dan at Neftali, Gad at Aser. ⁵ Pitumpung lahat ang mga inapong ito ni Jacob, liban kay Jose na nasa Ehipto na.

⁶ At namatay si Jose at ang lahat niyang kapatid at ang buong henerasyong iyon. ⁷ Ngunit palaanak ang mga anak ng Israel kayat patuloy silang dumami. Dumami sila nang dumami, at naging napakarami hanggang ang buong lupain ay mapuno sa kanila.

Inalipin ng mga Ehipsiyo ang mga Hebreo

⁸ Pagkatapos ay isang haring hindi nakakakilala kay Jose ang naghari sa Ehipto, ⁹ at sinabi nito sa kanyang bayan: “Tingnan ninyo, mas marami na at mas malakas kaysa atin ang mga Israelita. ¹⁰ Kailangang maging matalino tayo sa pakikitungo sa kanila, kung hindi’y lalo silang dadami. At kung magkagiyera’y kakampi sila sa ating mga kaaway para lumaban sa atin at tumakas sa lupain.”

¹¹ Kaya naglagay sila ng mga kapatias para ipailalim ang mga anak ng Israel sa mabigat na pagtatrabaho. At itinayo ng mga ito para kay Paraon ang mga tingalang-bayan ng Pitom at Rameses. ¹² Ngunit habang lalong sinisiil ang mga Hebreo ay lalo namang dumadami ang

mga ito at kumakalat hanggang katapatan ng mga Ehipsiyo ang mga Israelita.

¹³ At naging walang-awa ang mga Ehipsiyo sa pagpapatrabaho sa mga anak ng Israel. ¹⁴ Pinapait nila ang buhay ng mga ito sa mabigat na pagtatrabaho sa tisa at semento, at sa lahat ng trabaho sa bukid. Pinagmalupitan sila ng mga Ehipsiyo sa lahat nilang gawa.

¹⁵ At inutusan pa ng hari ng Ehipto ang mga hilot na Hebreo – ang isa’y tinatawag na Sifra at ang ikalawa nama’y si Pua – ¹⁶ “Sa pagpapanaanak ninyo sa mga babaeng Hebreo kapag nakapuwesto na sila sa upuang paanakan, sa pagkakita ninyong lalaki ang bata, patayin ninyo ito; ngunit pabayaang mabuhay kung babae.”

¹⁷ Subalit may takot sa Diyos ang mga hilot kaya hindi nila tinupad ang utos ng hari ng Ehipto; sa halip ay pinabayaan nilang mabuhay ang mga sanggol na lalaki. ¹⁸ Kaya ipinatawag ng hari ang mga hilot at sinabi sa kanila: “Bakit ninyo ginawa ito? Ba’t ninyo pinabayaan mabuhay ang mga batang lalaki?” ¹⁹ Sumagot naman ang mga hilot: “Sapagkat ang mga babaeng Hebreo ay hindi tulad ng mga babaeng Ehipsiyo; malalakas sila at nakapanganakan na bago pa dumating ang hilot.”

²⁰ Kinalugdan ng Diyos ang mga hilot at dumami ang sambayanan at lalo pang lumago. ²¹ At dahil nagkaroon-pitagan sa Diyos ang mga hilot, ginawa niya silang mga ina ng mga pamilya.

• **1.1** Daan-daang taon nang nabubuhay ang malaking bahagi ng sangkatauhan sa ilalim ng kaapihan. At kakaunti ang sinasabi ng mga manunulat ng kasaysayan tungkol sa kanilang buhay ng pagdurusa. Bihira ang mga paghihimagsik sapagkat sunud-sunuran ang napakalaki at mas nakararaming bahaging ito ng sangkatauhan, at pakiramdam nila’y normal na sitwasyon lamang para sa kanila ang pagkaalipin. Pero niloob ng Diyos na hayagang makisangkot, kahit minsan man lang, para palayain ang aping bayang Hebreo. Ito ang unang hakbang sa kasaysayan ng Bayan ng Diyos.

Binabalangkas ng Biblia ang di-makataong kalagayan ng mga Hebreo sa Ehipto:

– natatakot ang mga panginoong Ehipsiyo sa isang grupo ng mga ordinaryong tao na ayon sa kanila’y dumarami sa paraang iresponsable (10 at 12);

– pinatawan nila ng mabibigat na trabaho ang mga Israelita para magtayo at magtanggol ng isang lipunang hindi naman nagtataguyod sa kanilang kapakanan o kumikilala sa kanilang mga karapatan (11 at 13);

– magkasamang pagsasamantala at pang-aapi, di-makataong mga trabaho at pulitikal na paniniil, sa pamamagitan ng mga kapatias na Ehipsiyo (5:6);

– at sa huli’y ipinataw sa mga Hebreo ng isang banyagang nasa kapangyarihan ang marahas na pagkontrol sa bilang ng ipinapanganak (16).

²²Pagkatapos ay iniutos ni Paraon sa buong bayan: “Bawat sanggol na lalaking isilang ng mga Hebreo ay kailangang ihagis sa Ilog Nilo, pero pabayaang mabuhay ang mga babae.”

Iniligtas si Moises mula sa ilog

2 • ¹May isang lalaki mula sa tribu ni Levi na nakapag-asawa ng isang babae mula rin sa sariling tribu. ²Nagsilang ang babae ng isang sanggol na lalaki, at nang makita niyang maganda ang bata, itinago niya ito sa loob ng tatlong buwan. ³Nang hindi na niya maitatago pa ang bata, gumawa siya ng isang basket na yari sa papiro, at pinintahan iyon ng alkitran at aspalto. Inihiga niya sa basket ang bata, at inilagay iyon sa karamihan ng mga puno ng tambo, malapit sa pampang ng Ilog Nilo. ⁴Ngunit tumayo sa malayu-layo ang ate ng bata para tingnan kung ano mangyayari sa bata.

⁵Noon nama’y lumusong sa Nilo ang anak na babae ni Paraon para maligo, at naglalakad-lakad naman sa pampang ang kanyang mga utusan. Nang matanaw

niya ang basket sa mga tambo, ipinakuha niya iyon sa kanyang utusan. ⁶Binuksan niya ang basket at nakita ang sanggol – isang lalaki, at umiiyak! Gayon na lamang ang kanyang awa at naisaloob niya: “Isang batang Hebreo!”

⁷Pagkatapos ay sinabi ng ate ng bata sa anak ni Paraon: “Hahanap po ba ako ng babaeng Hebreo na magpapasuso sa sanggol para sa inyo?” ⁸Sumagot ang anak ni Paraon: “Sige.” Kaya lumakad ang batang babae at tinawag ang ina ng sanggol.

⁹Sinabi ng anak ni Paraon sa babae: “Dalhin mo ang sanggol at alagaan siya para sa akin, at babayaran kita.” Kaya kinuha ng babae ang sanggol at inalagaan, ¹⁰at nang malaki na ang bata ay dinala niya sa anak ni Paraon na umampon sa bata. Pinangalanan niya ito ng Moises upang alalahanin na ang bata ay kanyang iniahon sa tubig.

Nakilala ni Moises ang kanyang bayan

• ¹¹Pagkalipas ng mahaba-habang panahon, binata na si Moises, at pinun-

Mga sitwasyon ng pang-aapi: 1 Mac 1; 2 Mac 4; 2 Mac 6; Is 5:8; Am 5:10; Ez 34; Mik 2:1; Job 24:1; Pan 2.

E sino naman sina *Sifra* at *Pua*? Mga pangalang Ehipsiyo ang kanilang pangalan. Binale-wala ng mga babaeng ito ang utos ng hari dahil sa pakikiramay nila sa bayang api at hindi sila sumang-ayong isagawa ang laban sa kanilang konsiyensya.

• **2.1** Nagsisimula sa isang simple at nag-iisang aksyon ang pagpapalaya sa bayang Hebreo – ipinakilang sa bayan ng isang ina ang kanyang buhay para mailigtas ang kanyang anak.

Patunay ito ng pag-ibig ng isang ina. Paghihimagsik ito ng konsiyensyang tumatangging sumunod sa isang di-makataong batas. Pahayag ito ng pananampalataya ng inang nakikinikinita ang kahanga-hangang hina-harap na binubuksan ng Diyos sa isang bagong-silang na sanggol, at alam din niya na ang mga anak ang pag-asa ng kanyang bayan (Hebreo 11:23).

Di ba’t ganito rin tinatanggihan ng mga ina ngayon ang aborsyon, alang-alang sa kanilang konsiyensiyang naliliwanagan ng pananampalataya?

Ipinaliliwanag ng mga dalubhasa sa kasaysayan na ang mga detalye ng salaysay na ito ay batay sa alamat ni Haring Sargon na sinagip sa tubig noong bata pa ito. Siguro. Ngunit alam ng Israel na pinalaya si Moises sa isang kapalangan ng lahat ng mga Hebreo.

Pinahahaba ng Diyos ang unang aktong ito ng pagpapalaya. Binibigyan niya ng pagkakataon ang bata na magkaroon ng edukasyon sa palasyo ng Paraon na hindang-hindi niya matatanggap sa kanyang pamilya. Kailangang malaman ng magpapalaya sa mga alipin kung ano ang kalayaan matapos maranasan ito. Sapagkat walang anumang alam ang mga aliping Hebreo kung ano ang ibig sabihin ng maging malaya.

• 11. Lumaking buhay-prinsipe si Moises. Subalit lumabas siya para makaharap ang kanyang mga kapatid na nasa mas mababang kalagayan.

Nasaksihan niya kung gaano kabigat ang trabaho ng mga ito, at nakita niyang... Iba ang naging tugon niya kaysa maraming may pinag-aralan na walang nakikita ni nadaramang pakikiisa’t pakikiramay sa kanilang bayan: sa pag-eeksport ng mga kapital, pag-aabrod ng mga may pinag-aralan. Hindi niya kusang ipinipikit ang mga mata gaya ng mga nagkakaila sa hamak nilang pamilya o nagtatakwil sa pakikiisa sa kanilang mga kasamahan para mapabilang sa mas mataas na kalagayan o para magpalapad ng papel sa kanilang mga pinuno.

Pinapanigan kaagad ni Moises ang kanyang mga kapatid. Pero nadidiskubre niya kinabukasan ang isa pang mukha ng kasamaan: hindi mga walang-malay na biktima ang kanyang mga kapatid. May kinalaman

tahan niya ang kanyang mga kapatid. Nasaksihan niya kung gaano kabigat ang trabaho ng mga ito, at nakita niyang binubugbog ng isang Ehipsiyo ang isang Hebreo na isa sa kanyang mga kapatid.¹² Luminga-linga siya at nang walang makitang sinuman ay pinatay niya ang Ehipsiyo, at ibinaon iyon sa buhangin.

¹³Nang lumabas siya kinabukasan, nakita naman niya ang dalawang Hebreo na nag-aaway. Kinausap ni Moises ang lalaking may kasalanan: “Bakit mo sinasaktan ang iyong kapwa?”¹⁴ Ngunit sumagot ang lalaki: “Sino ang nagtalaga sa iyo na maging pinuno at hukom namin? Balak mo rin ba akong patayin, tulad ng pagpatay mo sa Ehipsiyo?” Natakot si Moises at kanyang naisip: “Kung gayo’y may nakaaalam pala sa nangyari.”

¹⁵Nang mabalitaan ni Paraon ang tungkol dito, tinangka niyang patayin si Moises, ngunit nakatakas si Moises kay Paraon, at nagpunta siya sa lupain ng Madian upang doon manirahan. At doo’y naupo siya sa tabi ng isang balon.

Si Moises sa Madian

• ¹⁶Sa Madian ay may isang paring may pitong anak na dalaga. Nagpunta

sa umiiral na karahasan, kasamaan at iresponsabilidad sa kanila ang kaapihang kanilang dinaranas. Hindi na nga sila iginagalang ng mga Ehipsiyo, at hindi rin nila pinoproblema kung paano maging karapat-dapat sa paggalang na ito. Hindi na malaman ni Moises ang gagawin kayat minabuti niyang tumakas.

Ito ang unang hakbang ni Moises sa landas na maghahatid sa pagpapalaya sa kanyang bayan. Gayundin naman, ayon sa nasusulat sa Hebreo 11:24-26, siya na kabahagi sa kapalaran ng mga maykaya at nakaaangat ngunit mas gustong maglaan ng sarili sa paglilingkod sa mga hamak ay nagiging tagasunod ni Kristo, kahit na hindi niya ito alam: *“Sa pananampalataya rin, paglaki ni Moises, tinanggihan niya na ituring siyang anak ng babaeng anak ni Paraon. At mas ginusto niyang maghirap kasama ng bayan ng Diyos kaysa pansamantalang aliw na dulot ng kasalanan. Mas mahalagang yaman para sa kanya ang hamaking kasama ni Kristo kaysa mga yaman ng Ehipto.”*

Ganito pinahahalagahan ng Biblia ang lahat ng pagpupunyaging ginagawa alang-alang sa dangal ng tao, sa pakikibaka ng mga bayang nasa daan ng pag-

ang mga ito sa balon para sumalok ng tubig, at punuin ang mga labangan para painumin ang mga tupa ng kanilang ama.¹⁷ Pero may dumating na mga pastol at sila’y itinaboy; ngunit tinulungan ni Moises ang mga dalaga at pinainom din niya ang mga tupa.

¹⁸Nang umuwi ang mga dalaga sa kanilang amang si Reuel, tinanong niya ang mga ito: “Bakit napakaaga yata ng uwi ninyo ngayon?”¹⁹ Sumagot sila: “Ipinagtanggol kami ng isang Ehipsiyo laban sa mga pastol, at isinalok pa kami ng tubig at pinainom pa ang mga tupa.”²⁰ Sinabi ng ama: “Nasaan siya? Ba’t ninyo siya iniwan doon? Tawagin ninyo siya’t imbitahang kumain.”

²¹Pumayag si Moises na manatili roon, at ipinakasal ng lalaki ang kanyang anak na si Sefora kay Moises.²² Nagkaanak si Sefora ng isang lalaki, at ito’y pinangalanang Gersom ni Moises bilang pag-aalala na siya ay *dayuhan* sa isang lupaing banyaga.

Inalala ng Diyos ang Israel

• ²³Sa loob ng mahabang panahong iyon, namatay ang hari ng Ehipto. At dumaing ang mga Israelita dahil sa kanilang pagkaalipin; sumigaw sila sa Diyos,

unlad para makamit ang kanilang kalayaan, sa pagsikap ng mga kabataan at mga manggagawa para magkaroon ng mas aktibong partisipasyon sa pagbuo ng kanilang kinabukasan.

Ngunit unawain din natin na kapwa magiging pagpapalaya mula sa mapang-aping mga istruktura at pagkamulat ng tao tungkol sa kanyang kasalanan ang gawang pagpapalaya ng Diyos.

• 16. Bilang isang pastol sa disyerto, natututuhan ni Moises ang mahirap na buhay, pobre at malaya, gaya ni Abraham. Namuhay siya sa piling ng mga Madianita na halos mga inapo na rin ng ama ng mga sumasampalataya (Genesis 25:2). Kaya tinatanggap din ni Moises sa kanyang biyenang si Reuel na tinatawag ding Yetro (3:1) ang mga tradisyon tungkol kay Abraham at sa pananampalataya nito sa iisang Diyos.

• 23. *Sumigaw sila... at pumaitaas sa Diyos ang kanilang sigaw.* May pagkakataong ni walang lakas ng loob ang mga tao kahit umasa man lamang sa Diyos. Pero kahit na makalimutan man ng mga tao ang mga

at mula sa lugar ng pagkaalipi'y pumaitaas sa Diyos ang kanilang sigaw.

²⁴Narinig ng Diyos ang kanilang buntung-hininga, at inalala niya ang kanyang pakikipagtipan kina Abraham, Isaac at Jacob.

²⁵At nakita ng Diyos ang mga anak ng Israel, at ipinakilala ang sarili sa kanila.

Ang naglalagablab na palumpong

3 • ¹Inalagaan ni Moises ang mga tupa ni Yetro na kanyang biyenang pari ng Madian. Isang araw, ipinastol niya ang kawan ng kanyang biyenan sa malayong panig ng disyerto at nakarating siya sa Horeb, ang Bundok ng Diyos.

²Napakita sa kanya ang Anghel ni Yawe sa pamamagitan ng lagablab ng apoy na nagmumula sa isang mababang punongkahoy. Nakita ni Moises na bagamat nag-aapoy ang puno ay hindi iyon nasusunog. ³Inisip ni Moises: “Lalapit ako para makita ang kagila-gilalas na tanawing ito. Ba't kaya di nasusunog ang puno?”

⁴Nakita ni Yawe na lumalapit si Moises para magmasid, at tinawag siya ng Diyos mula sa mababang punongkahoy: “Moises, Moises.” Sumagot siya: “Narito ako.”

⁵Sinabi naman ni Yawe: “Huwag kang lalapit; hubarin mo ang iyong mga sandalyas sapagkat ang lugar na kinatatayuan mo ay banal na lupa.” ⁶At nag-

patuloy ang Diyos: “Ako ang Diyos ng iyong mga ninuno, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac, at ang Diyos ni Jacob.”

Tinakpan ni Moises ang kanyang mukha pagkat natatakot siyang tumingin sa Diyos.

⁷Sinabi ni Yawe: “Nasaksihan ko ang kahihyan ng aking bayan sa Ehipto, at narinig ko ang kanilang daing nang pagmalupitan sila ng kanilang mga kapatás. Alam ko ang kanilang paghihirap. ⁸Nanaog ako upang palayain sila mula sa kapangyarihan ng mga Ehipsiyo, at iahon sila mula sa lupaing iyon tungo sa isang maganda at malawak na lupain, sa lupaing dinadaluyan ng gatas at pulot-pukyutan,

sa lupain ng mga Kananeo, Heteo, Amorreo, Pereceo, Heveo at Yebuseo. ⁹Nakarating sa akin ang daing ng mga anak ng Israel, at nakita ko kung paano sila inaapi ng mga Ehipsiyo.

¹⁰Lumakad ka ngayon! Sinusugo kita kay Paraon upang ilabas mula sa Ehipto ang aking bayan, ang mga anak ng Israel.”

¹¹Sinabi ni Moises sa Diyos: “Sino ako para humarap kay Paraon, at ilabas ang bayan ng Israel mula sa Ehipto?”

¹²Sumagot ang Diyos: “Sasaiyo ako, at ito ang magiging tanda na sinugo kita.

pangako, hindi kinalilimutan ng Diyos ang mga ito. *Tinitingnan* ng Diyos ang kanyang mga anak at nananatiling buhay ang kanyang pag-ibig.

Sinasabi sa atin ng Biblia na may panahon ang Diyos. At hindi maipipilit ng mga tao na makamit ang anumang bagay sa anumang sandali. Kahit na puwede nating apurahin ang panahon ng Diyos sa ating mga panalangin at sa kabutihang-loob ng pagpapaubaya ng sarili sa kanya, sa kanya pa rin *ang mga panahon at mga sandali* (Gawa 1:7).

Ang pagkabalang ng Diyos: 2 Mac 6:12; Hb 1:2; Sir 35:19; Slim 44; Mc 4:26; Lc 18:1; Pag 6:11.

• **3.1** Maraming taong naghintay ang Diyos (may edad na si Moises noon) bago niya tinawag si Moises. Ginagawa niya ang pagtawag na ito nang si Moises ay nasa daan na ng kanyang buhay bilang ama ng pamilya at pastol ng mga tupa. Ginagawa niya ito sa disyerto

kung saan waring inilayo ni Moises ang sarili sa mga kasawampalad ng kanyang mga kapatid, at araw-araw ay lalong nawawalan ng pag-asang makatulong sa kanyang bayan. Kaya madalas ay hinihintay ng Diyos ang mga tao sa ganito o gayong disyerto ng kanilang buhay. Sa mga panahong iyon na parang basyo inihahanda ng Diyos ang kanyang mga lingkod habang nananatili namang di-natitinag ang puso at kagandahang-loob.

Napakita sa kanya ang Anghel ni Yawe sa pamamagitan ng lagablab ng apoy. Ang Anghel ni Yawe (alam natin na isang paraan lamang ito ng pagtukoy mismo kay Yaweng-Diyos: tingnan ang *Mga Pangitain at Mga Anghel*, Gen 16:1) ay napakikita bilang apoy na kaakit-akit sa paningin ngunit sumusunog sa nagtatangkang lumapit nang napakalapit. Maraming dantaon nang sagradong lugar ang bundok na ito at ginagawa ni Moises ang dapat gawin sa

Pag nailabas mo na sa Ehipto ang bayan, sasambahin ninyo ang Diyos sa bundok na ito.”

¹³ Sumagot naman si Moises sa Diyos: “Kung pupunta ako sa mga Israelita at sasabihin sa kanilang ‘Sinugo ako sa inyo ng Diyos ng inyong mga ninuno,’ tata-nungin nila ako, ‘Ano ang pangalan niya?’ Ano ang isasagot ko sa kanila?”

• ¹⁴ Sinabi ng Diyos kay Moises: “AKO SIYANG UMIIRAL. Ito ang sasabihin mo sa mga anak ng Israel: SIYANG UMIIRAL ang nagsugo sa akin sa inyo.” ¹⁵ At sinabi rin ng Diyos kay Moises: “Sasabihin mo sa mga anak ng Israel: Si YAWENG Diyos ng inyong mga ninuno, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac, at ang Diyos ni

Jacob ang nagsugo sa akin. Ito ang magiging pangalan ko magpakailanman, at sa pangalang ito sila tatawag sa akin sa lahat ng salinlahi.

Ang pagsisimula ni Moises

¹⁶ Humayo ka! Tipunin mo ang mga matatanda ng Israel at sabihin sa kanila: Si Yaweng Diyos ng inyong mga ninuno, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac, at ang Diyos ni Jacob ay napakita sa akin at sinabi: Kitang-kita ko ang pagtrato sa inyo ng mga Ehipsiyo, at ¹⁷ iaahon ko kayo mula sa lahat ng kaapihang ito sa Ehipto at dadalhin kayo sa lupain ng mga Kananeo, sa lupaing dinadaluyan ng gatas at pulot-pukyutan.

¹⁸ Pakikinggan ka ng mga matatanda

pagpasok sa isang sagradong lugar: *hinuhubad niya ang kanyang mga sandalyas* para hindi madala sa harap ng Diyos ang alikabok ng karaniwang takbo ng buhay. Ang pagbubunyag lamang ng Bagong Tipan ang magbibigay-kakayahan sa ating maranasan nang sabay ang pitagan sa walang-hanggang kabanalan ng Diyos at ang pagtitiwala sa Isa na napakalapit (Jn 1:14).

Ako ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac at ang Diyos ni Jacob. Ang tumatawag kay Moises ang siya rin mismong sinamba ng kanyang mga ninuno sa iba't ibang pangalan at siya ring tumawag sa mga ito na pumasok sa kanyang plano ng pagliligtas.

Sasaiyo ako. Tuwing may tatawagin ang Diyos para sa isang misyon, pinalalakas muna niya ang loob nito at binibigyan ito ng katiyakan na magiging maayos ang lahat: Jos 1:5; Hkm 6:12; Mt 28:20; Lc 1:28.

Sino ako para humarap kay Paraon? Si Moises ay hindi na ang masigasig na binatang sumunggab sa kapatat na Ehipsiyo. Nauunawaan ng taong husto na sa gulang na higit pa sa kanyang lakas ang misyong ito at natatakot siyang lubos na ipaubaya ang sarili sa kamay ng Diyos. Ngunit ang pagtawag ng Diyos ay hindi isang boses na naririnig sa isang tainga at lumalabas naman sa kabila: ang Diyos ang may-ari't panginoon ng puso ni Moises.

Lumakad ka ngayon! Sinusugo kita kay Paraon. Ganito nagsisimula ang misyon ni Moises. Matapos iligtas ng Diyos ang Israel mula sa Ehipto, halos sapilitang itatalaga ng Diyos sa kanila ang kanilang kapalaran, at ito'y ang maging bayang hinirang ng Diyos.

Sinasabi ng Diyos na dadalhin ang Israel sa *lupang dinadaluyan ng gatas at pulot-pukyutan*, ang Lupang ipinangako kay Abraham. Hindi niya tinitiyak ang panahon ni sinasabi ang mga detalye, pero ipinagpapauna naman niya ang isang pangyayari na magpapatunay na totoo ang misyon. Darating balang araw sa *Bundok Horeb* (o Bundok Sinai) ang pobre

ngunit malayang Israel kasama ni Moises para makipagtagpo sa Diyos at tanggapin ang kanyang mga salitang nagbibigay-buhay.

ANG PANGALAN NG DIYOS

• 14. Sa piling ng ibang mga bayang may kanilang mga idea tungkol sa Diyos at nangangapa sa dilim tungkol sa kahulugan ng kanilang kapalaran, ang Israel ang magiging bayang nakakikilala sa Diyos ayon sa katotohanan. At dahil dito'y alam din ng Israel kung saan naroon ang tunay na kadakilaan ng tao. Ang pagbubunyag ng kaisa-isang Diyos ay nakakawing sa isang misyong mapagpalaya, at ito ang makabuluhang katangian ng pagbubunyag ng Biblia. Sa naunang ilang dantaon, ninais ni Paraon Akinaaton na kilalanin ang kaisa-isang Diyos: nauwi ito sa problema sa pagsamba at hindi ito nakabatay sa kasaysayan. Ang Diyos ni Moises ang Isa, Banal at Makatarungang Diyos, na nagnanais mapaglingkuran ng mga malayang tao.

Siyang umiiral: Ako Siyang Umiiral' (14). Dalawa ang paraan ng pagsasalin sa mga salitang ito. Ito ang una: Ang Diyos ang Siyang umiiral, nang mag-isa at walang hangganan. Tugma ang kahulugang ito sa katapusan ng talata 14 at nagbibigay-kahulugan din sa 'Yawe'. Pero puwede rin itong intindihin bilang: Siyang Umiiral ang Siyang Umiiral. Sa gayon, hindi naman talaga tumatanggi ang Diyos na magpakilala kay Moises, sapagkat ibibigay niya rito ang kanyang pangalan. Ipinauunawa lamang niya na walang anumang maaaring makibahagi sa sikreto ng kanyang persona.

Sa pangalang ito sila tatawag sa akin (15). Maliwanag na bawat pangalan ay ayon sa wikang kinapapalooban nito kung saan ito may kahulugan. Isang pangalan ang sinasabi ng Diyos sa mga Hebreo: Yawe na *Siyang umiiral* ang interpretasyon sa kanilang wika. Kung sa ibang bayan siya nakipag-usap, tiyak na ibang pangalan ang sasabihin ng Diyos, na

ng Israel at magkakasama kayong punta sa palasyo ng hari ng Ehipto, at sasabihin sa kanya: Si Yaweng Diyos ng mga Hebreo ay nakipagtagpo sa amin. Kaya payagan mo kaming maglakbay nang tatlong araw patungo sa ilang upang maghandog ng hain kay Yaweng Diyos namin.

¹⁹Ngunit alam kong hindi kayo paaalisin ng hari ng Ehipto hangga't hindi siya

pipilitin. ²⁰Kaya iunat ko ang aking kamay at bubugbugin ko ang Ehipto sa lahat ng kahanga-hangang bagay na gagawin ko sa kanila, at pagkatapos ay paaalisin din nila kayo. ²¹At pagagaanin ko ang loob ng mga Ehipsiyo sa aking bayan pag alis ninyo; hindi kayo aalis nang walang dala. ²²Bawat babae ay hingi sa kanyang kapitbahay at sa sinu-mang babaeng Ehipsiyong nasa kanyang

magkakaroon ng gayon ding kahulugan para sa bayang iyon.

Kapwa nangangahulugan ng *Siyang umiiral* at *Siyang nagpapairal* ang Yawe. Intindihin natin na ang Diyos ay umiiral at siya ring nagpapairal sa kanyang alam. Ito ang sinabi ng Diyos sa b. 14.

Ako Siyang umiiral. Ito ang Diyos na *Buhay at Nakakakita* (Gen 16:13). Kung may gusto siyang ipahayag sa kanyang misteryo, pinangungunahan ito ng nagliliyab na apoy (Ez 1:4; Hb 3:4), ng bagyo at mga kulog (Ex 19:16; 1 Hari 19:11; Slm 18:9-17) at ng mga alon ng dagat; at ng kagila-gilalas na mga hayop na tumitipon sa lahat ng puwersa ng kalikasan (Ez 1). Ngunit mga larawan lamang ang mga ito na parang isang ulap (1 Hari 8:10) na tumatabing sa misteryo ng Diyos na walang kasinlalim. Lampas-lampas at hindi ito kailanman maabot hindi lamang ng mata ng tao kundi maging ng isipan ng alinmang nilalang, tao man o anghel.

Tinatanggap ng mga nilalang ang pag-iral mula sa Diyos. Ngunit nasa Diyos mismo ang bukal ng sariling pag-iral at wala siyang kailangang anuman kani-uman. Ang Diyos ang Isa, at walang sinuman sa mga tumatanggap ng pag-iral mula sa kanya ang makatapatatap o makapagdaragdag sa Kaisa-isahan.

Ang Diyos ang *Siyang Umiiral*, at *pinaiiral niya* ang kanyang alam. Ang pagbubunyag na ito ang pinakasusi sa buong Biblia. At kailangang alalahanin ito kapag basta na lamang sinasabi ng mga mananampalatayang "Ang Diyos ay Pag-ibig, ang Diyos ay Kabutihang-loob", at nakakalimutan namang magiging kabulaanan ito kung hindi muna ipahayag na ang Diyos ang *Siyang Umiiral*. Kung ang Pinakamakapangyarihan lamang ang Diyos, wala tayong anumang iisipin kundi magluluhod sa harap niya, maglulunsad tayo ng giyera laban sa mga diyus-diyusan, at bibigyan natin ng pangunahing importansiya ang mga tuntunin tungkol sa pananalangin, pag-aayuno at mga kawanggawang hinihingi niya. Kung Kabaitan lamang siya, hindi natin mauunawaan kung bakit niya tayo inilalagay sa pagsubok. Kung Kabutihang lamang siya, obligahin nating gumawa ng mabuti ang lahat nang hindi na iginagalang ang kanilang kalayaan.

Pero hindi, sinabi niyang *Ako Siyang Umiiral*. Ang Diyos ay Maykalooban na aktibung-aktibo at malayang-malayang umiiral, at tinatawag niya tayong umiral sa katotohanan. Kaya lumikha ang Diyos ng daigdig na puwede nating galawan nang responsable.

Hindi ipinipilit sa atin ng Diyos ang mabuti. Mas gusto niya na sa pamamagitan ng ating mga karanasan at mga pagkakamali ay madiskubre natin kung nasaan ang tunay na mabuti.

Ang *pagsamba* sa Diyos ay hindi nangangahulugan ng pagpapatirapa sa harap niya gaya ng paniwala ng ilan, kundi ng paglapit natin sa kanya nang *harap-harapan*. Gusto ng Diyos na siya'y paglingkuran ng mga taong nagpapalaya naman sa iba.

Sa pagpapakilala bilang Maykalooban, nasabi na ng Kaisa-isahang Diyos ang pinakamahalaga. Sa mga panimulang ito'y hindi na niya maliliwanag pa o maipauunawa na ang misteryo ng Tatlong Persona (Loob) ng Diyos ay ang Diyos mismo. Ito ang magiging gawa ni Jesus (Mt 28:19; Jn 1:18-19). Kaya mga dantaong iningatan ng mga Israelita ang larawan ng isang Diyos na Pinuno na ang sinasalita ay ang lengguwahe ng pagsunod.

Yawe o Jehova? Mga apat na dantaon bago dumating si Jesus, hindi na binibigkas ng mga Israelita ang pangalang Yawe dala ng kanilang respeto. Kaya binago rin ang pagkakasulat ng Yawe sa Biblia, at pinalitan ng Yehovah na wala namang kahulugan ni hindi rin siyang binibigkas. Ngunit sa pagkakita nito, alam na ng bumabasa na hindi niya dapat sabihing Yawe kundi *Edonah* o Panginoon. (Isinama nila sa mga sagradong katinig na YHWH ng Yawe ang tatlong patinig na e, o, a ng Edonah.)

Si Yawe ang nakipagtagpo sa amin. Hindi mai-kakaila ng pagdadahilang panrelihiyon (*upang maghandog ng hain*) ang tanging layunin ng mga aliping Hebreo na lumaya mula sa kaapihang kanilang tinitii. Nangyari ang lahat ng ito nang panahong iyon na walang problemang panlipunan o pampulitika na di kayang ipahayag sa paggamit ng mga salitang panrelihiyon (Ex 17:16; Blg 25:16).

Pero may ilang nagtatanong ngayon: Pagpapalaya ba sa tao o pampulitika ang sinasabi sa atin ng Biblia o hindi kaya espirituwal na pagpapalaya ang ipinapanukala nito sa atin? Sa totoo'y artipisyal lamang ang pagiging salungat ng dalawang ito. Tinuturuan tayo ng karanasan na hindi sapat ang materyal na tulong o mga pagpapabagong pampulitika ni mga panalangin para iligtas ang kapwa. Ang mahalaga'y magkaroon ng bagong buhay ang mga tao. At upang mangyari ito, sila mismo ang kailangang humarap at lumutas sa mga tunay na problema ng kanilang pang-araw-araw na buhay-pangmateryal man o pang-edukasyon o pampulitika - mula sa mas malinaw na pananaw sa

bahay ng mga bagay na yari sa pilak at ginto, at ng mga damit. At ibibihis ninyo ang mga ito sa inyong mga anak, at sa gayo'y sasamsaman ninyo ang mga Ehipsiyo."

Ang kapangyarihang gumawa ng himala

4 • ¹Sumagot si Moises kay Yawe: "Paano kung hindi sila maniwala o makinig sa akin, at sabihin nilang 'Hindi naman totoong napakita sa iyo si Yawe!'"

²Kaya tinanong siya ni Yawe: "Ano 'yang hawak mo?" Sumagot siya: "Tungkod." ³Sinabi ni Yawe: "Ihagis mo sa lupa." Inihagis niya ito sa lupa at naging ahas, at napaurong si Moises. ⁴Sinabi ni Yawe: "Hulihin mo sa buntot." Hinuli iyon ni Moises at naging tungkod uli sa kanyang kamay. ⁵At sinabi ni Yawe: "Ito ay para maniwala sila na napakita sa iyo si Yaweng Diyos ng inyong mga ninuno, ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Isaac, ang Diyos ni Jacob."

⁶At muling sinabi sa kanya ni Yawe:

"Ipatong mo ang iyong kamay sa dibdib mo. Ipatong niya ang kanyang kamay sa kanyang dibdib, at nang iangat niya iyo'y naging ketongin ang kanyang kamay, simputi ng niyebe. ⁷At sinabi ng Diyos: "Ipatong mo uli ang iyong kamay sa dibdib mo." Ipatong nga niyang muli ang kanyang kamay sa kanyang dibdib, at nang muli niya iyong iangat, naging malusog na muli ang kanyang kamay, tulad ng kanyang katawan.

⁸Idinugtong ni Yawe: "Kapag hindi sila naniwala sa iyo at hindi nakumbinsi ng unang tanda, maniniwala sila kapag nasaksihan nila ang ikalawa. ⁹Ngunit kung hindi pa sapat ang dalawang tandang ito para maniwala sila sa iyo, kumuha ka ng tubig sa Ilog Nilo at ibuhos iyon sa tuyong lupa; at ang tubig na galing sa ilog ay magiging dugo sa lupa."

Si Aaron, ang interpreter ni Moises

• ¹⁰Sinabi ni Moises kay Yawe: "O Yaweng Panginoon ko, kailanma'y hindi

katotohanan ng buhay ayon sa paningin ng Diyos at taglay ang mas tunay na pag-ibig na espirituwal na pagmamahal.

Iaahon ko kayo mula sa lahat ng kaapihang ito. Pinagmamalasakitan ng Diyos na Siyang Umiiral ang mga di pa umiiral sa katotohanan. Sinasabi nating inililigtas ng Diyos ang mga tao; kaya ipinalalagay nating ang mga ito'y mga tunay na tao at hindi tau-tauhang walang kalayaan o responsabilidad o kinikilalang dangal. Hindi paghuhugas ng mga kaluluwa ang kaligtasan kundi pagpapanumbalik sa dating kabuuan ng tao sa iba't ibang dimensyon nito: sa sarili, sa pamilya at sa lipunan.

Sa pangungusap tungkol sa pagpapalaya, lagi nang isang ganap na pagpapalaya sa tao ang tinutukoy ng Biblia. Sa pagpapalaya at pagliligtas sa kapwa naliligtas at lumalaya ang mga tao. Puwede nating pag-aralan ang Exodo bilang *Talambuhay ni Moises* at makita ang "pagliligtas" sa kanya o ang paglago niya bilang tao at bilang mananampalataya habang pina-ngangatawanan niya ang kanyang mga gawaing materyal at espirituwal at ang pagiging pinuno at tagapagpapalaya ng kanyang mga kapatid.

• **4.1 Paano kung hindi sila maniwala sa akin?** Mahirap sa mga naghihikahos ang magkaisa at manalig sa mga puwedeng makapag-angat sa kanila. Pero magiging mas mahirap pa sa Israel ang masundan ang isang napakahabang daan ng pagpapalaya at lubhang salungat sa karunungan ng tao.

Maraming beses na hindi na iniisip ni Moises kung ano ang iisipin ng tao, kundi kumikilos siyang may kapangyarihan ng Diyos. Kaya tinatanggap niya ang kapangyarihang gumawa ng mga himalang magpapatunay sa kanyang awtoridad.

Iniakma ang lahat ng ito sa mundong ginagalawan ni Moises. Matutunghayan natin dito ang tipo ng mga kababalaghang sinasabing gawa ng mga salamangkerong Ehipsiyo.

• **10. Magsasalita si Aaron para sa iyo.** Gusto sigurong takbuhan ni Moises ang tawag ng Diyos. Naramdaman niya siguro na hindi siya marapat sa-pagkat wala sa kanya ang mga katangiang waring kailangang-kailangan para maging lider. Pag Diyos ang tumawag, ibibigay niya ang lahat ng kakailanganin.

Para maintindihang mabuti ang papel ni Aaron sa mga pangyayaring ito, alalahanin natin na ang mga paring Judio ay tinawag na "mga anak ni Aaron"; itinuring silang kanyang mga inapo. Kaya si Aaron, na kapatid ni Moises sa di malinaw na paraan, tulad ng pagiging "kapatid ni Miriam kay Aaron", ay naging kapatid niya sa dugo sa paglipas ng panahon. Nakikita natin siyang nakikibahagi sa kapangyarihan ni Moises, at nagpapaliwanag sa mga salita nito; sa katunayan, ang mahalaga lamang sa mga pari ng Israel ay mapatunayan ang kanilang awtoridad.

ako naging magaling sa pagsasalita, kahit na ngayong kinausap mo ako. Mabigat ang aking bibig, mapurol ang aking dila.”

¹¹ Sinabi sa kanya ni Yawe: “Sino ba ang nagbigay sa tao ng bibig? Sino ang nagpaging-pipi sa kanya o bingi, nakakakita o bulag? Hindi ba’t akong si Yawe?” ¹² Sige, humayo ka na – sasabibig mo ako at ituturo ko sa iyo ang sasabihin mo.”

¹³ Ngunit iginiit ni Moises: “Panginoon ko naman, iba na lang sana ang isugo mo.” ¹⁴ Kaya nagalit si Yawe kay Moises, at sinabi: “Di ba’t kapatid mo si Aaron, ang Levita? Alam kong magaling siyang magsalita. Hayu’t dumarating siya para salubungin ka, at matutuwa siya kapag nakita ka. ¹⁵ Kausapin mo siya at sabihin ang sinabi kong sabihin mo. At sasainyo ako kapag kinausap mo siya o nagsalita siya, at ituturo ko ang dapat ninyong gawin. ¹⁶ Magsasalita si Aaron sa bayan para sa iyo; siya ang magiging pinakabibig mo, at ikaw nama’y magiging parang Diyos sa kanya. ¹⁷ At sa pamamagitan ng tungkod na ito sa iyong kamay, gagawa ka ng mga kahanga-hangang tanda.”

¹⁸ Umuwi si Moises sa kanyang biyenang si Yetro, at sinabi: “Babalik ako sa aking mga kapatid sa Ehipto para malaman kung buhay pa sila.” Sinabi ni Yetro kay Moises: “Lumakad ka sa kapayapaan!”

Bumalik si Moises sa Ehipto

• ¹⁹ Sinabi ni Yawe kay Moises sa lupain ng Madian: “Bumalik ka sa Ehipto sapagkat patay nang lahat ang mga taong naghangad pumatay sa iyo.”

²⁰ Isinama ni Moises ang kanyang maybahay at mga anak. Isinakay niya sila sa asno, at umalis patungong Ehipto. At

hawak ni Moises sa kanyang kamay ang tungkod ng Diyos.

²¹ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Sa pagbalik mo sa Ehipto, alalahanin mo ang lahat ng kahanga-hangang bagay na ipinagkatiwala ko sa iyo, at gawin ang mga ito sa harap ni Paraon. Gayunma’y patitigasin ko ang kanyang puso kaya hindi niya paaalisin ang aking bayan. ²² At sasabihin mo kay Paraon – Ito ang sabi ni Yawe – Ang Israel ang aking panganay na anak, ²³ at sinabi ko sa iyo: Paalisin mo ang aking anak upang makasamba sa akin. Ngunit tumanggi kang paalisin siya kaya babawian ko ng buhay ang iyong panganay na anak.”

²⁴ Sa isang bahay-pahingahan sa daan, nilapitan si Moises ng Anghel ni Yawe, at tinangka siyang patayin. ²⁵ Ngunit kumuha si Sefora ng matalas na bato, at hiniwa ang supot ng ari ng kanyang anak na lalaki, at ipinahid ito sa mga paa ni Moises, at sinabi: “Ikaw na nga ngayon ang asawa ko sa pamamagitan ng dugo.” ²⁶ At iniwan ng Anghel si Moises. Sinabi ni Sefora na “asawa sa pamamagitan ng dugo” dahil sa pagtutuli.

Tinanggap ng mga Israelita sina Moises at Aaron

²⁷ Sinabi ni Yawe kay Aaron: “Pumunta ka sa disyerto at salubungin ang iyong kapatid na si Moises.” Kaya lumakad si Aaron at sinalubong si Moises sa Bundok ng Diyos. Hinalikan niya ito, ²⁸ at isinalaysay ni Moises kay Aaron ang lahat ng sinabi sa kanya ni Yawe at lahat ng tandang ipinagagawa sa kanya. ²⁹ Tinipon nina Moises at Aaron ang lahat ng mata-tanda ng mga Israelita, ³⁰ at sinabi sa kanila ni Aaron ang lahat ng sinabi ni Yawe kay Moises. Ginawa rin niya ang mga tanda sa harap ng buong bayan, ³¹ at

• ¹⁹. *Malabo ang pangyayaring ito. Lumilitaw na may malubhang sakit si Moises. Sa pagkaka-intindi ng kanyang asawa’y dahil ito sa hindi pa siya tuli. Kaya, ayon sa pag-iisip nang panahong iyon,*

tinuli nito ang kanyang anak alang-alang sa kanya. Mapapansin na ang 4:19 ang pinaghanguan ng Mt. 2:20: layunin ng ebanghelista na ipakita na si Jesus ang bagong Moises.

silay naniwala. Nang marinig nila na dinalaw ni Yawe ang mga anak ng Israel at nakita ang kanilang paghihirap, nagpatirapa sila sa lupa at sumamba.

Nakipag-usap si Moises kay Paraon

5 ¹Pagkatapos ay nagpunta sina Moises at Aaron kay Paraon, at sinabi: “Ito ang sinasabi ni Yaweng Diyos ng Israel – Paalisin mo ang aking bayan upang maipagpiyesta nila ako sa disyerto.”

²Sumagot si Paraon: “Sino si Yawe para pakinggan ko ang kanyang tinig at palisin ang Israel? Hindi ko kilala si Yawe, at hindi ko paaalisin ang Israel.”

³At sinabi naman nila: “Nakipagtagpo sa amin ang Diyos ng mga Hebreo. Payagan mo kaming makapaglakbay nang tatlong araw sa disyerto, at mag-aalay kami roon ng mga hain kay Yaweng Diyos namin. Kung hindi’y parurusahan niya kami ng mga salot o tabak.”

⁴Sinabi sa kanila ng hari ng Ehipto: “Moises at Aaron, bakit ninyo pinatitigil ang mga tao sa kanilang trabaho? Bumalik kayo sa inyong mga trabaho. ⁵Napakarami na ng mga anak-pawis na ito at inaabala pa ninyo sa kanilang mga trabaho.”

⁶Nang araw ding iyon, iniutos ni Paraon sa mga kapatasa ng bayan at sa mga sekretaryong Israelita: ⁷“Huwag na ninyong bibigyan ng dayami tulad ng dati ang mga tao para sa paggawa ng tisa. Sila mismo ang palakarin ninyo at pakunin ng dayami para sa kanilang sarili, ⁸pero dati

pa ring dami ng tisa ang ipagagawa ninyo sa kanila, tulad ng dati, at huwag bawasan kahit isa. Mga tamad sila kaya sila sumisigaw na paalisin para mag-alay ng hain sa kanilang Diyos. ⁹Mas pabigatin pa ninyo ang trabaho ng mga taong ito, at nang hindi nila bigyang-pansin ang mga kasinungalingang ito.”

Mga unang paghihirap

¹⁰Lumakad ang mga kapatasa at ang kanilang mga sekretaryong Israelita, at sinabi sa bayan: “Hindi na kayo bibigyan pa ni Paraon ng dayami. ¹¹Kayo mismo ang lumakad at manguha ng dayami para sa inyong sarili saanman kayo makakakita, pero di dapat mabawasan ni isa man ang inyong trabaho.”

¹²Kumalat ang bayan sa buong Ehipto upang manguha ng pinagpapasang magagamit na dayami. ¹³Patuloy silang minamadali ng mga kapatasa sa pagsasabing “Tapusin ang trabahong dapat matapos sa araw-araw, tulad noong mayroon kayong dayami.” ¹⁴Binugbog ng mga kapatasa ang mga sekretaryong Israelita na kanilang pinamahala, at sinabi: “Bakit hindi ninyo natapos kahapon ni ngayon ang dating dami ng tisa tulad ng dati?”

¹⁵Nagreklamo kay Paraon ang mga sekretaryong Israelita, at sinabi: “Bakit naman ninyo kami ginaganito? ¹⁶Hindi na nga kami binibigyan ng dayami, pero pinagagawa pa kami ng tisa. Binubugbog kami, pero ang inyong mga tauhan ang mali.” ¹⁷Sumagot si Paraon: “Mga batu-

• **5.1** Hindi madaling marinig ang salita ng Diyos sa mga opisina sa kapitolyo, hindi tulad sa disyerto. Ang mga sagot at mga desisyon ng Paraon ang modelong parang ginagaya ng maraming direktor at administrador. Hinindian ng Paraon sina Moises at Aaron at nawalan naman ng tiwala sa kanila ang kanilang mga kasamahan.

Matutunghayan natin sa kabuuan ng kasaysayan ang parehong oposisyon ng mga ayaw gumalaw para lumaya, walang tiwalang magtatagumpay ito o ng mga bumabale-wala at hindi sumusuporta sa mga lider na nagtatrabaho para sa kanilang kapakanan. Malungkot

na sinabi ni Martin Luther King bago siya mamatay na nagugulat siya sa kawalang-pakialam ng mga Negro: pakiramdam niya’y nag-iisa siya sa pakikibaka para sa kanyang mga kalahi. Sa ika-16 na dantaon naman, matitinding puna ang dinanas ni Fray Bartolome de las Casas mula sa iba pang misyonero dahil sa pagpoprotesta niya para sa mga Indio ng Latin America.

Hindi nagkukulang ng mga paraan ang Diyos para isulong ang kanyang gawa ng pagpapalaya hangga’t may pananampalataya si Moises at magpapakatatag.

Pansinin ang pagkakalagay sa gipit ng *mga sekretaryong Israelita* na nag-uutos sa bayan sa ngalan ng mga awtoridad na Ehipsiyo.

gan! Mga tamad! Kaya gusto ninyong makaalis para mag-alay ng hain kay Yawe. ¹⁸Sige, balik sa inyong mga trabaho. Hindi kayo bibigyan ng dayami, ngunit parehong dami pa rin ng tisa ang inyong gagawin.”

¹⁹Nakita ng mga sekretaryong Israelita na masama ang kanilang lagay. ²⁰Pagkaalis nila sa bahay ni Paraon, nakipagkita sila kina Moises at Aaron na naghihintay sa kanila, ²¹at sinabi nila sa mga ito: “Makita sana kayo ni Yawe at hatulan, sapagkat pinabaho ninyo kami kay Paraon at sa kanyang mga opisyal, at inilagay ninyo sa kanilang kamay ang tabak upang patayin kami.”

²²Bumaling si Moises kay Yawe at sinabi: “O Panginoon! Bakit naman ganito kasama ang trato mo sa iyong bayan? Bakit mo pa ako sinugo? ²³Mula nang kausapin ko si Paraon sa iyong pangalan, pinahirapan na niya ang bayang ito, at wala ka man lang ginawa para iligtas ang iyong bayan!”

6 ¹Sinabi ni Yawe kay Moises: “Dahil sa malakas na kamay, paaalisin niya kayo; at dahil sa malakas na bisig ay ipagtatabuyan niya kayo sa kanyang lupain. Makikita mo ngayon ang gagawin ko kay Paraon.”

Isa pang salaysay ng pagtawag kay Moises

• ²Nagsalita ang Diyos kay Moises at sinabi: “Ako si Yawe! ³Napakita ako kina Abraham, Isaac at Jacob, bilang Diyos na Makapangyarihan, ngunit hindi ako nagpakilala sa kanila sa pangalang Yawe. ⁴Nakipagtipan ako sa kanila na ibibigay sa kanila ang lupain ng Kanaan, ang lupaing tinirhan nila bilang mga dayuhan. ⁵At ngayon, pagkarinig ko sa daing ng mga Israelitang inaalipin ng mga Ehipsiyo naaalaala ko ang aking pakikipagtipan.

• **6.2** Sinabi natin sa simula ng librong ito na pinagsama-sama rito ang iba’t ibang salaysay ng pareparehong mga pangyayari. Dito nagsisimula ang isang mas huli at mas binuod na istorya ng pagtawag kay Moises. Ibinibigay rito ang listahan ng kanyang mga ninuno. At sinasabi rin ng mga paring sumulat nito na nabuhay si Moises nang sandaa’t dalawampung taon,

⁶Kaya sabihin mo sa kanila: Ako si Yawe, ilalabas ko kayo mula sa pamatok ng Ehipto at palalayain sa pagkaalipin sa kanila. Tutubusin ko kayo sa pamamagitan ng mga kahanga-hangang gawa at sa mga suntok ng aking makapangyarihang kamay. ⁷Kukunin ko kayo bilang aking bayan at ako ang inyong magiging Diyos. At malalaman ninyo na ako si Yaweng Diyos ninyo na naglabas sa inyo mula sa pamatok ng Ehipto. ⁸Dadalhin ko kayo sa lupaing ipinangako kong ibibigay kina Abraham, Isaac at Jacob, at ibibigay ko ito sa inyo bilang ariarian ninyo. Ako si Yawe.”

⁹Sinabi ito ni Moises sa mga anak ng Israel, pero hindi sila nakinig sa kanya sapagkat labis na silang nasiraan ng loob bunga ng malupit na pang-aalipin sa kanila.

¹⁰Nagsalita si Yawe kay Moises: ¹¹“Humayo ka at kausapin si Paraong hari ng Ehipto, at sabihin sa kanya na paalisin sa lupain ang bayan ng Israel.” ¹²Ngunit sinabi ni Moises: “Kung ang mga Israelita na nga mismo ay hindi nakinig sa akin, paano pa akong pakikilingan ni Paraon, ako na may mapurol na dila?” ¹³Ngunit kinausap ni Yawe sina Moises at Aaron, at inutusan sila gayundin si Paraon na paalisin sa Ehipto ang bayan ng Israel.

Mga ninuno nina Moises at Aaron

¹⁴Narito ang mga pinuno ng mga tribu: Mga anak ni Ruben na panganay ni Israel: sina Hanok, Falu, Hesron at Karmi – ito ang angkan ni Ruben.

¹⁵Mga anak ni Simeon: sina Hamuel, Hamin, Ahod, Hakin, Sojar at Saul na anak ng isang Kananea – ito ang angkan ni Simeon.

¹⁶Ito naman ang mga anak ni Levi at ang kanilang mga inapo: sina Gerson, Kehat at Merari. Nabuhay si Levi nang sandaa’t tatlumpung taon.

¹⁷Mga anak ni Gerson: sina Lobni at Semei, at ang kanilang mga inapo.

¹⁸Mga anak ni Kehat: sina Amram, Hishar, Hebron at Oziel. Nabuhay si Kehat nang sandaa’t tatlumpung taon.

¹⁹Mga anak ni Merari: sina Majli at Musi. Ito ang mga inapo ni Levi at ang kanilang mga pamilya.

ibig sabih’y tatlong salinlahi, bilang na may sinasagisag, buo at ganap:

- apatnapung taong gulang siya nang umalis sa Ehipto,
- walumpung taon nang makipagtagpo sa Diyos,
- sandaa’t dalawampung taon nang mamatay.

²⁰ Napangasawa ni Amram ang kanyang tiyahing si Yokabed na nagkaroon ng dalawang anak na lalaki, sina Moises at Aaron. Nabuhay si Amram nang sandaa't tatlumpu't pitong taon.

²¹ Mga anak ni Hishar: sina Kore, Nefeg at Zicri.

²² Mga anak ni Oziel: sina Misael, Elisafan at Sitri.

²³ Napangasawa ni Aaron si Elizabeth na anak ni Aminadab, at kapatid ni Najason, at nagkaanak ng apat na lalaki: sina Nadab, Abihu, Eleazar at Itamar.

²⁴ Mga anak ni Kore: Aser, Elkana at Abiasat. Ito ang angkan ng mga Koreita.

²⁵ Napangasawa naman ni Eleazar na anak ni Aaron ang isa sa mga anak ni Futiel, at ipinanganak nito sa kanya si Finjas.

Ito ang mga pinuno ng angkan ng mga Levita, ayon sa mga pamilya.

²⁶ Ang Aaron at Moises na ito ang sinabihan ni Yawe na "Ilabas ninyo ang bayan ng Israel nang bata-batalyon mula sa lupain ng Ehipto."

²⁷ Sila ang nakipag-usap kay Paraong hari ng Ehipto tungkol sa paglalabas sa mga anak ng Israel mula sa Ehipto.

Sila nga sina Moises at Aaron.

²⁸ Nang magsalita si Yawe kay Moises sa lupain ng Ehipto, ²⁹ sinabi niya: "Ako si Yawe. Sabihin mo kay Paraong hari ng Ehipto ang lahat ng sinasabi ko sa iyo." ³⁰ Ngunit sinabi ni Moises: "Mapurol ang aking dila, paano ako pakikilingan ni Paraon?"

Pahayag ng mga salot

7 ¹ Sinabi ni Yawe kay Moises: "Tingnan mo, ginawa kitang parang diyos kay Paraon, at ang kapatid mong si Aaron ang iyong magiging propeta. ² Sasabihin mo kay Aaron ang lahat ng iniutos ko, at sasabihin naman niya kay Paraon na paalisin ang bayan ng Israel sa

lupaing ito. ³ Ngunit patitigasin ko ang puso ni Paraon, at bagamat pararamihin ko ang aking mga tanda at kahanga-hangang bagay, ⁴ ay hindi siya makikinig sa iyo. Kaya gagamitin ko ang aking kamay laban sa Ehipto at palalabasin ko ang aking mga hukbo, ang aking bayan, ang mga anak ng Israel mula sa Ehipto sa pamamagitan ng mabigat na mga parusa. ⁵ At malalaman ng mga Ehipsiyo na ako si Yawe kapag iniunat ko ang aking kamay laban sa Ehipto upang ilabas ang bayan ng Israel mula sa kanilang lupain.

⁶ Ginawa nga nina Moises at Aaron ang iniutos ni Yawe. ⁷ Walumpung taon noon si Moises at walumpu't tatlo naman si Aaron nang kasapin nila si Paraon.

⁸ Nagsalita si Yawe kina Moises at Aaron sa pagsasabing ⁹ "Kapag sinabi sa inyo ni Paraon na gumawa ng himala para patunayan ang inyong mga sinabi, sasabihin mo kay Aaron - Kunin mo ang iyong tungkod at ihagis sa harapin ni Paraon - at iyon ay magiging ahas."

¹⁰ Pinuntahan nga nina Moises at Aaron si Paraon, at ginawa ang iniutos ni Yawe. Inihagis ni Aaron ang kanyang tungkod sa harap ni Paraon at ng mga opisyal nito, at iyon ay naging ahas. ¹¹ Kaya ipinatawag naman ni Paraon ang mga pantas at mga salamangkero, at nagawa rin ng mga ito ang gayon sa pamamagitan ng kanilang mga lihim na kaalaman. ¹² Inihagis ng bawat isa ang kanyang tungkod at naging ahas din ang mga iyon. Ngunit nilulon ng tungkod ni Aaron ang mga tungkod ng mga salamangkero. ¹³ Gayunma'y tumigas ang puso ni Paraon at hindi sila pinakilingan, tulad ng sinabi ni Yawe.

Mga salot sa Ehipto

• ¹⁴ Sinabi ni Yawe kay Moises: "Matigas ang puso ni Paraon; tumatanggi siyang paalisin ang bayan. ¹⁵ Kaya sa

• **7.14** Narito ang mga salot ng Ehipto. Pipitong salot ang isinasalaysay ng mga talatang galing sa pinakamatandang istorya. Siyam naman ang sinasabi ng iba pang salaysay, ang sa Eloiista. At idinadagdag ng ikatlong istorya ang tungkol sa *mga pigs*a.

Alam ng mga manunulat ng Biblia na gumagawa rin ng mga himala ang puwersa ng kasamaan para itago ang mga pagkilos ng Diyos. Pansinin ang mga detalyeng ito: 7:11-12; 8:3; 8:14-15; 9:10.

Inilalarawan din naman sa kabanata 10 ang mga reaksyon ng mga taong nakakakilala sa mga tanda ng Diyos ngunit hindi naman sumasapit sa tunay na pagbabalik-loob.

Sa pagbasa sa mga salot o kasawampalad ng Ehipto, tatlong bagay ang itatanong ng modernong mambabasa:

- Talaga nga bang nagkaroon ng mga kagila-gilalas na milagro para pinsalain ang mga Ehipsiyo?

- Kung mga natural na pangyayari ang mga ito, kailangan ba nating ituring na parusa ng Diyos ang anumang kapahamakan?

- Ang Ehipsiyong magbubukid ba o mamamayan ang may pananagutan sa pulitika ng Paraon at dapat siyang parusahan?

Tungkol sa unang tanong, alam nating isinalaysay at pinalawak ng mga Israelita sa loob ng mga dantaon ang mga istoryang ito. Gusto lamang sabihin ng mga ito na ipinakita ng Diyos ang kanyang kalooban sa Paraon sa pamamagitan ng mga kapahamakang pangkalikasan na laganap sa Ehipto: ang balang, "ang pulang Nilo", mga palaka.

Tungkol naman sa pangalawa, tingnan ang pali-

umaga'y puntahan mo si Paraon paglabas niya ng palasyo patungo sa tubig. Hingtayin mo siya sa tabing-ilog at hawakan ang tungkod na naging ahas. ¹⁶Sasabihin mo sa kanya – Si Yaweng Diyos ng mga Hebreo ang nagsugo sa akin para sabihin sa iyo: Paalisin mo ang aking bayan upang sambahin ako sa disyerto. Ngunit hanggang ngayo'y hindi ka pa nakikinig. ¹⁷Ito ang sinasabi ni Yawe: Malalaman mo sa pamamagitan nito na ako si Yawe: tingnan mo, hahampasin ko ng hawak kong tungkod ang tubig ng Nilo, at magiging dugo ito! ¹⁸Mamamatay ang mga isda sa ilog at babaho ang Nilo, at hindi na mainom ng mga Ehipsiyo ang tubig nito.”

¹⁹*Sinabi ni Yawe kay Moises: “Sabihin mo kay Aaron – Kunin mo ang iyong tungkod at iunat ang iyong kamay sa ibabaw ng mga tubig ng Ehipto, sa mga ilog, kanal, sapa at lahat ng ipunan ng tubig, at magiging dugo iyon. Magkakaroon ng dugo sa buong Ehipto, maging sa mga sisidlang kahoy at bato.”*
²⁰*Ginawa nga nina Moises at Aaron ang iniutos ni Yawe.*

Itinaas ni Aaron ang kanyang tungkod at hinampas ang tubig ng Nilo, nang nakikita ni Paraon at ng mga opisyal nito, at naging dugo ang lahat ng tubig ng Nilo. ²¹Namatay ang mga isda sa ilog, at bumaho ang Nilo, kayat hindi na mainom ng mga Ehipsiyo ang tubig ng Nilo.

Nagkaroon ng dugo sa buong lupain ng Ehipto. ²²*Gayunman, nagawa rin ng mga salamangkerong Ehipsiyo ang gayon sa pamamagitan ng kanilang mga lihim na kaalaman, at tumigas ang puso ni Paraon. At hindi ito nakinig kina Moises at Aaron, tulad ng sabi ni Yawe.*

wanag sa Lc 13:1. Binababalaan tayo ng Diyos sa pamamagitan ng mga tanda. Kung bubuksan ng mga pinuno ng isang bansa ang kanilang mga mata sa kasamaang nagpapahirap sa kanilang bayan, makikita mismo nila na pagbabayaran nang malaki ang kawalang-katarungan.

Pag dating naman sa ikatlong tanong, alalahanin nating ayon sa kanilang panahon at kalagayan ang takbo ng utak ng mga sagradong manunulat. Hindi nila

²³Umuwi si Paraon na parang walang anumang nangyari. ²⁴Ngunit naghuhukay ang lahat ng Ehipsiyo sa pampang ng Nilo sa paghanap ng tubig na mainom sapagkat hindi nila mainom ang tubig sa ilog.

Ikalawang salot: mga palaka

²⁵Lumipas ang pitong araw matapos hampasin ni Yawe ang Nilo.

²⁶Sinabi ni Yawe kay Moises: “Puntahan mo si Paraon at sabihin sa kanya na sinasabi ni Yawe – Paalisin mo ang aking bayan para sumamba sa akin! ²⁷Kung hindi mo sila paaalisin, parurusa-han ko ang iyong lupain sa salot ng mga palaka. ²⁸Babaha ng palaka ang Nilo, papasukin nila ang iyong palasyo, ang iyong kuwarto at ang iyong kama, pati ang bahay ng iyong mga opisyal at iyong mga mamamayan, ang inyong mga hurno at pinagmamasahan ng harina. ²⁹Lulundag sa iyo at sa iyong bayan at sa lahat ng iyong opisyal ang mga palaka.”

8 ¹Kinausap ni Yawe si Moises: “Sabihin mo kay Aaron – Iunat mo ang iyong kamay, hawak ang iyong tungkod, sa ibabaw ng mga ilog, kanal at sapa ng Ehipto, at paahunin ang mga palaka sa buong lupain ng Ehipto.” ²Iiunat nga ni Aaron ang kanyang kamay sa mga tubig ng Ehipto, at nag-ahunan ang mga palaka at naglipana sa buong lupain ng Ehipto. ³Gayon din ang ginawa ng mga salamangkerong ng Ehipto sa pamamagitan ng kanilang mga lihim na kaalaman, at nagpalabas din sila ng mga palaka sa lupain ng Ehipto!

⁴Kaya ipinatawag ni Paraon sina Moises at Aaron, at sinabi: “Hingin ninyo kay Yawe na alisin ang mga palaka sa akin at sa aking bayan, at paaalisin ko ang inyong bayan para makapag-alay ng mga hain kay Yawe.” ⁵Ngunit sumagot si Moises: “Sabihin mo sa akin kung kailan kita ipagdarasal at ang iyong mga opisyal sampu ng iyong bayan upang maalis sa iyo at sa iyong mga opisyal ang mga palaka maliban sa Nilo.” ⁶Sumagot si Paraon: “Bukas!” At sinabi ni

pinoproblemang malaman kung ang mga Ehipsiyo o ang Paraon mismo ang nagkasala sa pagsalungat kay Moises. Tanging nakita lamang nila na plano ng Diyos ang sinasalungat nila kayat kailangan silang magapi: ito ang ibig nilang sabihin sa salitang *pinarusahan*. Hindi nila itinatanong kung ano na ang nangyari sa mga magbubukid na Ehipsiyo. Para sa kanila, ang Ehipto ang kumakatawan sa di-makatarungang Kapangyarihan, at ang Paraon sa Kaaway ng Diyos.

Moises: “Ayon sa sabi mo, at nang malaman mo na walang katulad si Yaweng Diyos namin, ⁷ aalis ang mga palaka sa iyo at sa iyong mga bahay, sa iyong mga opisyal at sa iyong bayan; sa Nilo lamang mananatili ang mga iyon.” ⁸ Pagkasabi nito, iniwan nina Moises at Aaron si Paraon.

At tumawag si Moises kay Yawe tungkol sa mga palaka ayon sa napagkasunduan nila ni Paraon. ⁹ Ginawa ni Yawe ang sinabi ni Moises kay Paraon, at namatay ang mga palaka sa mga bahay, sa mga bakuran, at mga bukirin. ¹⁰ Tinipon iyon at ibinunton, at umalingasaw ang buong lupain. ¹¹ Ngunit nang maginhawahan si Paraon, nag-ibayo ang katigasan ng kanyang puso, at ayaw na namang makinig kina Moises at Aaron, tulad ng sinabi ni Yawe.

Ikatlong salot: mga lamok

¹² Sinabi ni Yawe kay Moises: “Sabihin mo kay Aaron na hampasin niya ng kanyang tungkod ang alabok ng lupa, at gawin itong lamok sa buong lupain.” ¹³ Gayon nga ang ginawa ni Aaron; hinampas niya ang alikabok ng lupa at naging mga lamok na nagpahirap sa mga tao at mga hayop. Ang lahat ng alikabok sa lupa sa buong Ehipto ay naging lamok. ¹⁴ Ngunit nang tangkain ng mga salamangkero, sa pamamagitan ng kanilang mga lihim na kaalaman, na bugawin ang mga lamok, ay hindi nila nagawa iyon, kaya nagpatuloy ang mga lamok sa pagpapahirap sa mga tao at mga hayop. ¹⁵ Sinabi ng mga salamangkero kay Paraon: “Ito ang daliri ng Diyos!” ngunit matigas ang puso ni Paraon at ayaw niyang makinig, tulad ng sinabi ni Yawe.

Ikapat na salot: mga bangaw

¹⁶ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Gumising ka nang maaga bukas at makipagharap ka kay Paraon, sa pagpunta niya sa ilog. Sabihin mo sa kanya – Ito ang sabi ni Yawe: Paalisin mo ang aking bayan upang sumamba sa akin. ¹⁷ Kung hindi mo paaalisin ang aking bayan, padaragsain ko sa iyo ang mga bangaw, pati sa iyong mga opisyal at sa iyong bayan at sa iyong mga bahay. Mapupuno ng mga bangaw ang mga bahay ng mga Ehipsiyo, kahit na ang lupang kinatitirikan ng mga ito. ¹⁸ Ngunit sa araw na iyon ay ibubukod ko ang lupain ng Gosen na tirahan ng aking bayan. Hindi magkakaroon ng bangaw roon, para malaman mo na akong si Yawe ay nasa lupaing ito. ¹⁹ Kaya hindi magiging pareho ang pakikitungo ko sa aking bayan at sa iyong bayan. Makikita mo bukas.”

²⁰ Ginawa nga ito ni Yawe, at nagdagsaan ang napakakapal na bangaw sa palasyo ni Paraon at

sa mga bahay ng kanyang mga opisyal at sa buong Ehipto, at winasak ang buong lupain.

²¹ Ipinatawag ni Paraon sina Moises at Aaron, at sinabi: “Sige, mag-alay na kayo ng mga hain sa inyong Diyos sa lupaing ito.” ²² Ngunit sumagot si Moises: “Hindi ito maaari pagkat ang mga hayop na iniaalay namin kay Yaweng Diyos namin ay sagrado para sa mga Ehipsiyo. Kaya tingnan mo, kung mag-aalay kami ng haing hindi tama sa harap ng mga Ehipsiyo, hindi ba nila kami babatuhin? ²³ Kailangan naming maglakbay nang tatlong araw sa disyerto, at doon kami mag-aalay ng hain kay Yaweng Diyos namin, tulad ng iniutos niya sa amin.”

²⁴ Sumagot si Paraon: “Paaalisin ko kayo para mag-alay ng hain sa disyerto kay Yaweng Diyos ninyo, sa kundisyong hindi kayo lalayo. At ipagdasal ninyo ako sa Diyos!”

²⁵ Sinabi ni Moises: “Pagkaalis na pagkaalis ko’y ipagdarasal kita kay Yawe, at bukas ay iiwan na ng mga bangaw si Paraon, ang kanyang mga opisyal at ang kanyang bayan. Ngunit huwag mong ipagpatuloy ang panlilinlang sa amin sa pagtanggap paalisin ang bayan para mag-alay kay Yawe.” ²⁶ Umalis si Moises sa bahay ni Paraon at nanalangin kay Yawe. ²⁷ At ginawa ni Yawe ang sinabi ni Moises, at iniwan ng mga bangaw si Paraon, ang kanyang mga opisyal, at ang kanyang bayan. Walang naiwan isa mang bangaw.

²⁸ Ngunit matigas pa rin ang puso ni Paraon, at tumanggi siyang paalisin ang bayan.

Ikalimang salot: ang peste

9 ¹ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Puntahan mo si Paraon at sabihin sa kanya – Ito ang sabi ni Yaweng Diyos ng mga Hebreo – Paalisin mo ang aking bayan para sumamba sa akin. ² Kung tatanggihan mong paalisin sila at patuloy silang pipigilan, ³ magdadala ng kakila-kilabot na salot ang kamay ni Yawe sa iyong mga hayop na nasa bukid – sa iyong mga kabayo, mga asno, mga kamelyo, mga baka at mga tupa. ⁴ Ngunit iba ang magiging pakikitungo ni Yawe sa mga alagang hayop ng Israel sa mga hayop ng Ehipto. Walang mamamatay sa mga hayop ng bayan ng Israel.”

⁵ At itinakda ni Yawe ang oras, at sinabi: “Gagawin ito ni Yawe bukas.” ⁶ Ginawa nga ito ni Yawe kinabukasan: namatay ang lahat ng alagang hayop ng mga Ehipsiyo, ngunit wala isa mang namatay sa pag-aari ng mga Israelita. ⁷ Nagsiyasat si Paraon, at totoo ngang wala isa mang namatay sa mga hayop ng mga Israelita. Ngunit matigas pa rin ang puso ni Paraon, at hindi pa rin niya pinaalis ang bayan.

Ikanim na salot: mga pigs

⁸ Sinabi ni Yawe kina Moises at Aaron: “Kumuha kayo ng ilang dakot na abo mula sa hurnong tisa at isaboy ito ni Moises sa langit na nakikita ni Paraon. ⁹ Magiging pinong alikabok iyon sa buong lupain ng Ehipto, at magdadala ng nagnanaknak na pigs sa mga tao at mga hayop.”¹⁰ Kaya kumuha sila ng abo sa hurno, at sa harapan ni Paraon’y inihagis iyon ni Moises sa langit, at nagdala nga iyon ng nagnanaknak na pigs sa mga tao at mga hayop. ¹¹ At hindi makaharap kay Moises ang mga salamangkero sapagkat sila man ay may pigs rin, tulad ng lahat ng Ehipsiyo.

¹² Ngunit pinatigas ni Yawe ang puso ni Paraon, at hindi nito pinakinggan sina Moises at Aaron, tulad ng sinabi ni Yawe kay Moises.

Ikapitong salot: mga batong yelo

¹³ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Gumising ka nang maaga, humarap kay Paraon at sabihin sa kanya – Ito ang sabi ni Yaweng Diyos ng mga Hebreo: Paalisin mo ang aking bayan para sumamba sa akin! ¹⁴ Sapagkat sa pagkaka-taong ito ay ipadadala ko ang buong lakas ng aking mga salot laban sa iyo, sa iyong mga opisyal at sa iyong bayan, upang malaman mong walang tulad ko sa buong daigdig. ¹⁵ Sapagkat kung gugustuhin ko ay naiunat ko na sana ang aking kamay laban sa iyo, at binugbog ka na at ang iyong bayan sa salot na lilipol sa iyo sa balat ng lupa. ¹⁶ Ngunit ito ang dahilan kung bakit pinababayaan pa kitang mabuhay: upang masaksihan mo ang aking kapangyarihan at upang maipagbunyi ang aking pangalan sa buong daigdig. ¹⁷ Tutol ka pa rin ba sa pag-alis ng aking bayan sa lupain? ¹⁸ Bukas, sa ganitong oras, magpapaulan ako ng mga batong yelo na hindi pa nangyayari sa Ehipto mula nang matatag ito hanggang ngayon. ¹⁹ Kaya ipasilong mo ang lahat ng iyong kawan at lahat ng pag-aari mo na nasa bukirin, sapagkat pag bagsak ng yelo sa anumang malalabi sa mga bukirin, maging tao o hayop, mamamatay ang mga iyon.” ²⁰ Nagmadaling isinilong ng ilang opisyal ni Paraon na natakot sa salita ni Yawe ang kanilang mga alipin at mga hayop; ²¹ ngunit pinabayaan ng mga bumalewala sa babala ni Yawe ang kanilang mga alipin at mga hayop sa bukid.

²² At sinabi ni Yawe kay Moises: “Lunat mo ang iyong kamay sa langit para umulan ng mga batong yelo sa buong Ehipto – sa mga tao, mga hayop at sa lahat ng tumutubo sa bukid.” ²³ Ini-unat nga ni Moises ang kanyang tungkod sa

langit, at nagpadala si Yawe ng kulog at mga batong yelo, at tinamaan ng kidlat ang lupa, at nagpaulan ng mga batong yelo sa lupain ng Ehipto. ²⁴ Gumuhit ang kidlat sa gitna ng pag-ulan ng yelo. Napakalakas ng pag-ulan ng mga batong yelo na hindi pa nangyayari sa buong Ehipto mula nang iyon ay maging bansa.

²⁵ Sa buong Ehipto, tinamaan ng mga batong yelo ang lahat ng nasa bukid, maging tao o hayop. Pinadapa niyon ang lahat ng tumutubo sa bukid at ibinuwal ang lahat ng puno. ²⁶ Tanging sa lupain lamang ng Gosen hindi bumagyo ng yelo, kung saan naroon ang mga Israelita.

²⁷ Ipinatawag ni Paraon sina Moises at Aaron, at sinabi: “Maliwanag na ngayon na nagkasala ako. Tama si Yawe; ako at ang aking bayan ang mali. ²⁸ Idalangin ninyo kay Yawe na husto na ang kulog at pag-ulan ng yelo! Paaalisin ko na kayo, at hindi na kayo mananatili pa rito.”

²⁹ Sinabi ni Moises sa kanya: “Pagkalabas ko ng siyudad, itataas ko ang aking kamay kay Yawe; titigil ang kulog at hindi na uulan ng yelo, at malalaman ninyo na kay Yawe ang lupa. ³⁰ Ngunit alam kong ikaw at ang iyong mga opisyal ay wala pa ring takot kay Yaweng aming Diyos.” ³¹ Nasalanta ang mga tanim na linen at sebada, sapagkat nagpuso na ang butil ng sebada at namumulaklak na ang linen, ³² ngunit hindi napinsala ang mga trigo at mga trigong-habaan na huli na nang itanim.

³³ Iniwan ni Moises si Paraon, at lumabas ng lunsod, at itinaas ang mga kamay kay Yawe. Tumigil nga ang kulog at yelo, at huminto ang pagbuhos ng ulan. ³⁴ Nang makita ni Paraon na tumila na ang ulan at napawi na ang kulog at yelo, muli siyang nagkasala. Nanatiling matigas ang puso niya at ng kanyang mga opisyal. ³⁵ Nagmatigas nga si Paraon at hindi pinaalis ang mga Israelita, tulad ng sinabi ni Yawe sa pamamagitan ni Moises.

Ikawalong salot: mga balang

10 • ¹ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Puntahan mo si Paraon sapagkat pinatigas ko ang puso niya at ng kanyang mga opisyal, upang ipakita sa kanila ang aking mga tanda, ² at nang maisalaysay mo sa iyong mga anak at mga apo kung paano ako lumaban sa mga Ehipsiyo sampu ng mga tanda na ginawa ko sa kanila, upang malaman ninyo na ako si Yawe.”

³ Kaya pumunta sina Moises at Aaron kay Paraon, at sinabi: “Ito ang sabi ni Yaweng Diyos ng mga Hebreo – Hanggang kailan ka tatangg-ing yumuko sa harap ko? Paalisin mo ang

aking bayan upang sumamba sa akin. ⁴Kung tatanggi kang paalisin ang aking bayan, bukas na bukas di'y magpapadala ako ng mga balang sa bansa mo, ⁵at tatakpan nila ang balat ng lupa, at wala nang ibang makikita. Lalamunin ng mga iyon ang anumang natira pagkatapos ng ulan ng yelo, pati ang bawat punong tumutubo sa bukid. ⁶Pupunuin ng mga iyon ang iyong bahay at ang mga bahay ng iyong mga opisyal at lahat ng bahay sa Ehipto – isang pangyayaring hindi nasaksihan ng iyong mga ninuno o ng mga ninuno ng iyong mga ninuno mula nang tumira sila rito hanggang sa araw na ito.” Pagkasabi nito, tumalikod si Moises at iniwan si Paraon.

⁷Sinabi ng mga opisyal ni Paraon: “Hanggang kailan magiging bitag para sa atin ang lalaking ito? Paalisin na ninyo ang bayan upang makasamba sila kay Yaweng Diyos nila. Hindi pa ba ninyo nakikitang wasak na ang Ehipto?”

⁸Kaya muling iniharap sina Moises at Aaron kay Paraon, at sinabi nito sa kanila: “Sige, umalis na kayo! Sambahin ninyo si Yaweng Diyos ninyo. Pero sino nga bang talaga ang aalis?” ⁹Sinabi ni Moises: “Aalis kaming kasama ang aming mga bata at matatanda, ang aming mga anak na lalaki at babae, ang aming mga tupa at mga baka, sapagkat malaking piyesta ni Yawe ang aming ipagdiriwang.” ¹⁰Sinabi ni Paraon: “Sumainyo nawa si Yawe kung paalisin ko kayong kasama ang inyong mga batang maliliit! Maliwanag na may masama kayong binabalak. ¹¹Hindi! Mga lalaki lamang ang aalis para sumamba kay Yawe, kung iyon ang gusto ninyo!” At pinalayas sila sa harapan ni Paraon.

¹²Sinabi ni Yawe kay Moises: “Iunat mo ang iyong kamay sa lupain ng Ehipto upang magdatingan ang mga balang sa lupain, at lalamunin ng mga iyon ang lahat ng tumutubo sa lupain, lahat ng natira pagkatapos umulan ng yelo.”

¹³At iniunat nga ni Moises ang kanyang tungkod sa lupain ng Ehipto. Maghapo't magdamag na pinaihip ni Yawe ang hanging silangan sa lupain, at kinaumagaha'y dala na ng hanging silangan ang mga balang. ¹⁴Nagdatingan ang napakaraming balang, at dumapo sa buong lupain ng Ehipto – umaatikabo – na hindi pa kailan man nagkaroon at hindi na magkakaroon pang muli.

¹⁵Parang ulap sa kapal ang mga balang sa buong lupain, at dumilim ang lupa. Nilamon ng

mga iyon ang lahat ng tumutubo sa lupa, ang lahat ng bungangkahoy na natira pagkatapos umulan ng yelo. Walang nalabing luntian, maging puno o halaman sa bukid, sa buong lupain ng Ehipto.

¹⁶Dahil sa lahat ng ito, agad na ipinatawag ni Paraon sina Moises at Aaron, at sinabi sa kanila: “Nagkasala ako laban kay Yaweng Diyos ninyo at laban sa inyo. ¹⁷Kahit ngayon lang ay patawarin na sana ninyo ang aking kasalanan, at ipakiusap kay Yaweng inyong Diyos sa huling pagkakataon na alisin sa akin ang nakamamatay na salot na ito.”

¹⁸Iniwan ni Moises si Paraon, at nanalangin kay Yawe ¹⁹na nagpadala ng napakalakas na hangin mula sa kanluran na tumangay naman sa mga balang at dinala ang mga ito sa Dagat ng Mga Tambo. Wala isa mang balang na naiwan sa buong lupain ng Ehipto.

²⁰Ngunit pinatigas ni Yawe ang puso ni Paraon, kaya hindi pa rin nito pinaalis ang mga Israelita.

Ikasiyam na salot: dilim

²¹Sinabi ni Yawe kay Moises: “Iunat mo sa langit ang iyong kamay upang lukuban ng karimlan ang lupain ng Ehipto, isang makapal at nadaramang karimlan.” ²²Iniunat nga ni Moises ang kanyang kamay sa langit, at agad na nabalot ng dilim ang buong lupain ng Ehipto sa loob ng tatlong araw. ²³Hindi nila makita ang isa't isa kaya hindi sila makagalaw sa loob ng tatlong araw, ngunit may liwanag sa tinitirhan ng lahat ng Israelita.

²⁴Ipinatawag ni Paraon si Moises, at sinabi: “Sige, umalis na kayo, at sumamba kay Yawe. Isama ninyo ang inyong mga anak, iwan lamang ninyo ang inyong mga tupa at mga baka.”

²⁵Sinabi naman ni Moises: “Bakit? Ikaw ba ang magbibigay sa amin ng mga hayop para sa aming mga hain at sinunog na handog kay Yaweng Diyos namin? Hindi! ²⁶Isasama rin namin ang aming mga hayop, walang maiiwan ni isang pata man, sapagkat sa aming hayupan kami pipili ng mga iaalay kay Yaweng Diyos namin. At hindi namin malalaman kung alin ang aming isasakripisyo kay Yawe hanggang hindi kami nakararating sa lugar na iyon.”

• **10.1** *Pinatigas ko ang puso niya.* Sa katunayan, ang sinasabi ng teksto ay: “Pinapagmatigas ko siya”, o “Hinayaan kong tumigas ang puso niya.” Pero ang puso para sa mga Hebreo ang lugar na pinangagalingan ng mga disisyon (ulo naman para sa atin); hindi ibig sabihi'y nilason ng Diyos ang puso ni Paraon.

Nagmamatigas si Paraon: iyon ang gusto ng Diyos, at nagiging bahagi iyon ng kanyang plano na nagsasamantala sa mga humahadlang dito. Tiyak na hindi gusto ng awtor na harapin ang problema ng kalayaang pantao sa Diyos na makapangyarihan sa lahat.

²⁷ Pinatigas pa rin ni Yawe ang puso ni Paraon, ayaw na naman nitong paalisin ang mga Israelita.

²⁸ Sinabi ni Paraon kay Moises: “Lumayas ka sa harap ko, at huwag ka nang haharap pa sa akin! Mag-ingat ka, sapagkat mamamatay ka sa oras na humarap ka sa akin.” ²⁹ Sinabi ni Moises: “Gaya ng sabi, hindang-hindi na ako haharap pang muli sa iyo.”

Pagbabalita sa ikasampung salot

11 • ¹ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Isa pang salot ang ipadadala ko kay Paraon at sa Ehipto. Pagkatapos niyon, paaalisin na niya kayo at ipagtatabuyan pa. ² Kausapin mo ang bayan at sabihin sa kanila na humingi sila sa kanilang mga kapitbahay ng mga bagay na yari sa pilak at ginto.”

³ Pinagmagandang-loob ni Yawe ang mga Ehipsiyo sa sambayanan. At si Moises mismo ay iginalang ng mga opisyal ni Paraon at ng mga tao, tulad ng isang taong kinikilala sa Ehipto.

⁴ Sinabi ni Moises: “Ito ang sabi ni Yawe – Dadaan ako sa buong Ehipto paghahatinggabi ⁵ at mamamatay ang lahat ng panganay na anak sa Ehipto – mula sa pinakapanganay ni Paraon na siyang tagapagmana ng trono hanggang sa panganay ng utusang babaeng nasa gilingan at sa mga unang anak ng mga hayop. ⁶ Magkakaroon ng matinding

pagtangis sa buong lupain ng Ehipto na hindi pa kailan man nangyayari at hindi na mangyayari pang muli. ⁷ Ngunit sa mga Israelita, isa mang aso’y hindi aalulong dahil sa kamatayan ng tao o hayop. At malalaman ninyong magkaiba ang pakikitungo ni Yawe sa Ehipto at sa Israel.

⁸ Lahat ng iyong pinunong ito ay lalapit sa akin at yuyuko sa harap ko, at sasabihin: Umalis na kayo, ikaw at ang buong bayang sumusunod sa iyo. Pagkatapos nito ako aalis.” At nag-aapoy sa galit na iniwan ni Moises si Paraon.

⁹ Sinabi ni Yawe kay Moises: “Hindi ka pakikinggan ni Paraon, kaya magkakaroon ng maraming kahanga-hangang bagay sa lupain ng Ehipto.”

¹⁰ Ginawa na nga nina Moises at Aaron ang mga kahanga-hangang bagay na ito sa harap ni Paraon ngunit pinatigas naman ni Yawe ang puso ni Paraon kaya hindi pa rin niya pinaalis ang mga Israelita sa kanyang lupain.

Ang Paskuwa

12 • ¹ *Nakipag-usap si Yawe kina Moises at Aaron sa lupain ng Ehipto, at sinabi:* ² “*Ang buwang ito ang magiging simula ng lahat ng buwan para sa inyo, ang unang buwan ng inyong*

• **11.1** *Mamamatay ang lahat ng panganay na anak sa Ehipto.* Malapit na ang pansampung salot: papatayin ng “Anghel ni Yawe” ang mga anak ng mga Ehipsiyo. Malamang na ito ay tungkol sa kung anong epidemya o peste, gaya ng nasa 2 Mga Hari 19:35. At sa mismong pagkakataong ito ipinagdiriwang ang pagsasalu-salo sa tupang pampaskuwa.

• **12.1** *Kukuha ng isang kordero para sa bawat sambahayan.* Sa paggala ng mga ninuno ng mga Hebreo kasama ng kanilang mga kawan bago sila lumusong sa Ehipto, ipinagdiriwang nila taun-taon ang *Paskuwa ng Kordero*, na tradisyunal na piyesta ng mga pastol. Iniaalay nila ito sa unang buwan ng *tagsibol* (12:2), na panahong napakaselan para sa mga inahing tupang bagong panganak. Inaalagaan nang ilang araw sa mismong tirahan ng mga tao (12:6) ang tupang napili para sa piyesta. Kayat mas nakakaisa ito sa pamilya at dinadala nito ang mga pagkakasala ng lahat ng kabilang sa pamilyang iyon. At pagkatapos ay

winiwisikan naman ng dugo nito ang mga tolda para itaboy ang mga *Mamumuksang* espiritu na maaaring puminsala sa mga tao at mga hayop.

Makikita ko ang dugo at ito ang dahilan ng paglampas ko. Nabago ang kahulugan ng matandang kapistahan. Gusto ng Diyos ang Paskuwa sa himig ng paglabas sa Ehipto: mananatili ito palagi para ipagunita sa Israel ang kanyang paglaya.

Sa pagliligtas niya sa mga panganay ng Israel, muling ipinahahayag ng Diyos ang kanyang pormal na pagbabawal sa pagsunog sa tao bilang handog (Gen 22). Kanya siyempre ang mga panganay ng kanyang bayan (13:1) gayundin ang mga panganay ng mga hayop at mga unang bunga ng lupa (Dt 26:2); pero dahil ang Diyos mismo ang nagligtas, tutubusin ang mga panganay sa Israel sa halip na susunugin bilang handog (Ex 13:13).

Mula noo’y ituturing na ng mga pamilyang Israelita na kay Yawe ang mga panganay nilang lalaki (Ex 13:1), dahil iniligtas sila sa salot. Ayon sa batas na ito,

taon. ³ Kausapin mo ang buong pamayanan ng Israel, at sabihin sa kanila:

Sa ikasampung araw ng buwang ito, kukuha ng isang kordero ang bawat pamilya, isang kordero para sa bawat sambahayan. ⁴ Kung ang pamilya ay napakaliit para sa isang kordero, kailangang magsalo sila ng pinakamalapit nilang kapitbahay, batay sa bilang ng mga tao at kung gaano ang kayang kainin ng bawat isa.

⁵ Pipili kayo ng isang korderong walang kapintasan, walang kapansanan, lalaki at inianak ngayong taong ito. Kukunin ninyo ito sa mga tupa o mga kambing. ⁶ Isasama ninyo iyon sa inyo hanggang sa ikalabing-apat na araw ng buwan.

Sa dapithapong iyon, kakatayin ng buong pamayanan ng Israel ang kanilang mga kordero, ⁷ at kukuha kayo ng kaunting dugo at ilalagay iyon sa mga poste at hamba ng pinto ng mga bahay na kakanin ninyo.

⁸ Kakanin ninyo sa gabi ring iyon ang karne niyon na inihaw sa apoy, kaulam ang tinapay na walang lebadura at mapait na gulay.

⁹ Huwag ninyong kakanin nang malasado ang karne o nilaga, kundi inihaw na buo sa apoy – kasama ang ulo, ang mga pata at mga lamang-loob. ¹⁰ Huwag

kayong magtitira para sa kinabukasan. At kung may matira man, sunugin iyon sa apoy kinaumagahan.

¹¹ At ganito ninyo ito kakanin: nakasinturon ang inyong baywang, nakasandalyas ang inyong mga paa, at may hawak na tungkod sa inyong kamay. Dalian ninyo itong kakanin, sapagkat ito ang paskuwa sa karangalan ni Yawe. ¹² Sa gabing iyon, dadaanan ko ang buong Ehipto at tatagain ang bawat panganay sa Ehipto – sa mga tao at mga hayop – at parurusahan ko ang lahat ng diyos ng Ehipto. Ako si Yawe! ¹³ Ang dugo sa inyong mga bahay ang magiging tanda na kayo ay naroon. Makikita ko ang dugo at ito ang dahilan ng paglampas ko; at hindi magkakaroon sa inyo ng nakamamatay na salot kapag tinaga ko ang lupain ng Ehipto.

¹⁴ Ito ang araw na aalalahanin ninyo at ipagdiriwang sa karangalan ni Yawe. Ipagdiriwang ninyo ang araw na ito bilang araw ng kapistahan kay Yawe sa lahat ng inyong salinlahi; ipagdiriwang ninyo ito bilang kautusang panghabangpanahon.

Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura

• ¹⁵ Pitong araw kayong kakain ng tinapay na walang pampaalsa. Mula sa unang araw ay aalisin na ninyo sa inyong mga bahay ang lahat ng lebadura, sapagkat sinumang kumain ng

si Jesus na panganay ni Maria at panganay ng Diyos ay ihahain sa Templo (Lc 2:22).

Ito ang Paskuwa kay Yawe (12:27). Magkakaroon ng bagong kahulugan ang piyestang ito na galing sa mga pagano: pinagtibay ng dugo ng Kordero ang pakikipagtipan ni Yawe sa bayang pinili niya mula sa lahat ng iba pang mga bayan. Mula noo'y magiging piyesta ng kasarinlan ng Israel ang Paskuwa, at sa mga araw ng Paskuwa loloobin ng Diyos na mamatay at mabuhay si Jesus. Pinagtibay ng kamatayan ni Jesus ang *Bagong Pakikipagtipan* ng Diyos sa mga tao (Lc 22:20).

Bawat misa ay pagsasangayon sa pagkamatay at pagkabuhay ng Kordero ng Diyos, si Kristo. Tinutulungan ba tayo nito na makapasok nang mas malalim sa ating bokasyon para makapaglingkod sa daigdig na patuloy na pinalalaya ng Diyos? Malayong-malayo ito sa kaisipang isang tungkuling panrelihiyon ang dapat tuparin.

• 15. Makalipas ang mga dantaon, nang maging bayan ng mga magsasaka ang Israel, naging kaugalian nila na ipagdiriwang taun-taon sa panahon ng tagsibol ang isang linggong piyesta kung kailan sila kumakain ng tinapay na walang lebadura. Galing din sa mga pagano ang piyestang ito. Ngunit sa halip na kalabanin ng mga paring Judio ang pagdiriwang nito, mas ginusto nilang pagsamahin ang sanlinggong ito at ang piyesta ng Paskuwa, at bigyan ito ng bagong kahulugan sa pag-uugnay nito sa Paglabas mula sa Ehipto. Ipapaalaala ng di-pinaalsang tinapay ang madaliang pag-alis ng mga Israelita kayat wala na silang panahon para magpaalsa pa ng tinapay.

Isang halimbawa ang ibinibigay sa atin dito ng Biblia: anong pagpapakahulugang Kristiyano meron ang mga piyestang sa simula ay wala naman, gaya ng Bagong Taon, Araw ng Paggawa?

tinapay na may lebadura mula sa una hanggang ikapitong araw ay hindi na mabubuhay sa Israel. ¹⁶ Magkakaroon ng banal na pagtitipon sa unang araw, at isa pa sa ikapitong araw. Walang magtatrabaho sa mga araw na ito maliban sa kinakailangang paghahanda ng pagkain.

¹⁷ Ipagdiwang ninyo ang Piyesta ng Tinapay na Walang Lebadura, sapagkat sa araw na iyon ko inilabas ang inyong mga hukbo mula sa Ehipto. Ipagdiwang ito sa mga susunod na salinlahi bilang panghabampanahong kautusan. ¹⁸ Sa unang buwan, mula sa hapon ng ikalabing-apat na araw hanggang sa ikadala-wampu't isa, tinapay na walang lebadura ang inyong kakanin.

¹⁹ Hindi dapat magkaroon ng lebadura sa inyong mga bahay sa loob ng pitong araw. Sinumang kakain ng anumang may lebadura ay hindi na mabubuhay pa sa Israel, maging dayuhan man o katutubo. ²⁰ Huwag kakain ng anumang may lebadura; tinapay na walang lebadura ang kakanin ninyo sa lahat ng inyong tirahan.”

• ²¹ Tinawag ni Moises ang lahat ng matatanda ng Israel, at sinabi sa kanila: “Pumili kayo at kumuha ng isang hayop para sa bawat pamilya, at katayin ang kordero ng Paskuwa. ²² Kumuha ng isang sanga ng isopo at ilubog sa dugong nasa planggana, at iwilig ang dugo sa magkabilang poste at hamba ng pintuan: at walang sinuman sa inyo ang lalabas sa pinto ng kanyang bahay hanggang umaga. ²³ Sapagkat dadaan si Yawe para tagain ang Ehipto at kapag nakita niya ang dugo sa hamba at mga poste ng pintuan, lalampasan niya ang pinto at hindi pahihintulutang pumasok ang Mamumuksa sa inyong mga bahay para managa.

²⁴ Sundin ninyo at ng inyong mga inapo ang tagubiling ito bilang panghabampanahong kautusan; ²⁵ gagawin ninyo ang seremonyang ito pagpasok ninyo sa lupaing ibibigay sa inyo ni Yawe, tulad ng kanyang ipinangako. ²⁶ At kung tanungin kayo ng inyong mga anak – Ano ang ibig sabihin ng seremonyang ito? – ²⁷ sasa-bihin ninyo sa kanila – Ito ang pag-aalay

ng Paskuwa kay Yawe: nilampasan niya ang mga bahay ng mga Israelita sa Ehipto nang tagain niya ang mga Ehipsiyo, at iniligtas ang ating mga bahay.”

Nang marinig ito ng sambayanan, yumuko sila at sumamba. ²⁸ At nagsilakad ang mga Israelita at ginawa ang iniutos ni Yawe kina Moises at Aaron.

Kamatayan ng mga panganay

²⁹ Kinahatinggabihan, tinaga ni Yawe ang lahat ng panganay sa Ehipto, mula sa pinakapanganay ni Paraon na tagapagmana ng trono hanggang sa panganay ng bilanggong nasa piitan pati ang unang anak ng lahat ng hayop.

³⁰ Nagising nang gabing iyon si Paraon, ang kanyang mga opisyal at lahat ng Ehipsiyo, at nagkaroon ng malakas na panangisan sa Ehipto sapagkat walang bahay na hindi namatayan.

³¹ Nang gabi ring iyon, ipinatawag ni Paraon sina Moises at Aaron, at sinabi: “Sige, tumindig kayo at iwan ang aking bayan. Umalis na kayo at sumamba kay Yawe tulad ng sabi ninyo. ³² Dalhin ninyo ang inyong mga tupa at mga baka, tulad ng sabi ninyo, at magsilayas kayo! At sumaakin nawa ang pagpapala.” ³³ Inapura rin ng mga Ehipsiyo ang sambayanan na umalis sa lupain sa lalong mading panahon, at sinabi nila: “Mamatay tayong lahat kapag hindi sila umalis.”

³⁴ Kaya dinala ng mga Israelita ang masa ng harina na hindi pa nalalagyan ng lebadura, at pinasan ito na nasa lalagyang pinagmamasahan na nakabalot sa kanilang mga kapa. ³⁵ Ginawa ng mga Israelita ang sinabi sa kanila ni Moises, at nanghingi sila sa mga Ehipsiyo ng mga bagay na yari sa ginto at pilak at ng mga damit. ³⁶ Pinagmagandang-loob ni Yawe ang mga Ehipsiyo sa kanyang bayan, at ibinigay ng mga ito sa kanila ang kanilang hinihingi, kaya nasamsaman nila ang Ehipto.

Pag-alis ng mga Israelita

• ³⁷ *Umalis ang mga Israelita sa Rameses patungo sa Sukot; halos animnaraang libong lalaki na naglalakad, hindi pa kasama sa bilang ang mga bata.*

³⁸ *Kasama rin nilang umalis ang isang makapal na pulutong ng lahat ng uri ng tao, gayundin ang napakaraming kawan ng mga tupa at mga baka.*

³⁹ *Ginawa naman nilang tinapay na walang lebadura ang masa na kanilang dala mula sa Ehipto. Hindi pa iyon nalagyan ng lebadura dahil hindi sila puwedeng maantala nang palayasin sila sa Ehipto kaya hindi na sila nakapagbaon.*

⁴⁰ *Tumira sa Ehipto ang mga Israelita sa loob ng apatnaraa't tatlumpung taon.*

⁴¹ *Sa katapusan ng apatnaraa't tatlumpung taong ito, sa pinakahuling araw mismo, umalis sa Ehipto ang lahat ng hukbo ni Yawe.*

⁴² *Ito ang gabi ng pagbabantay ni Yawe upang ilabas sa Ehipto ang Israel. Para kay Yawe ang gabing ito, at ang gabi ring ito ang gabi ng pagbabantay ng mga Israelita, taun-taon, sa habang panahon.*

Mga batas tungkol sa Paskuwa

⁴³ *Sinabi ni Yawe kina Moises at Aaron: "Ito ang mga kautusan sa pagdiriwang ng Paskuwa. Walang dayuhang kakain nito, ⁴⁴ liban sa aliping tinuli pagkabili sa kanya. Makaka-*

kain siya nito, ⁴⁵ ngunit hindi ang pansamantalang naninirahan o ang upahang manggagawa. ⁴⁶ Kakainin ang buong kordero sa loob ng isang bahay lamang, at sa karne nito ay walang ilalabas ng bahay. Huwag babaliin ang alinman sa mga buto nito. ⁴⁷ Ipagdiriwang ng buong pamayanan ng Israel ang seremonyang ito.

⁴⁸ *Kung may dayuhang nakikipamayan sa inyo at gustong ipagdiwang ang Paskuwa ni Yawe, kailangang ipatuli niya ang lahat ng lalaki sa kanyang sambahayan. At maaari na siyang dumulog tulad ng isang isinilang sa lupain, ngunit walang lalaking di-tuli ang maaaring makisalo dito. ⁴⁹ lisa lang ang batas para sa mga katutubo at mga dayuhang nakikipamayan sa inyo."*

⁵⁰ *Ginawa nga ng lahat ng Israelita ang inutos ni Yawe kina Moises at Aaron. ⁵¹ At nang araw ding iyon, inilabas ni Yawe ang mga Israelita, bata-batalyon, mula sa lupain ng Ehipto.*

Pag-aalay sa mga panganay na anak

13 ¹ *Nagsalita si Yawe kay Moises sa pagsasabing: ² "Italaga ninyo sa akin ang lahat ng panganay: akin ang mga anak na lalaki ng Israel na magbubukas sa bawat sinapupunan, maging tao o hayop."*

³ *Sinabi ni Moises sa sambayanan: "Alalahanin ninyo ang araw na lumabas kayo sa Ehipto mula sa bahay ng pagkaalipin, sapagkat inilabas kayo ni Yawe mula roon nang may malakas na kamay; at dahil dito, hindi kayo kakain ng tinapay na pinaalsa.*

• ⁴ *Buwan ng Abib ang inyong pag-alis.*
⁵ *Kapag dinala na kayo ni Yawe sa lupain ng mga*

• 21. Matutunghayan natin dito ang iba pang mga tagubilin tungkol sa pagdiriwang ng Paskuwa.

• 37. *Isang makapal na pulutong ng lahat ng uri ng tao* (38). Walang pagkakahawig sa bayang banal ang mga pagala-galang Israelita. Naroon ang mga taong dahil sa kung anu-anong mga dahilan ay nagpasyang umalis kasama ni Moises. Hinuhuli ng Tagapagligtas ang lahat sa kanyang lambat, at sa paglipas lamang ng panahon, sa pagharap ng mga ito sa mga pagsubok sa disyerto ay saka niya pagbubukudbukurin ang mabubuti at masasama.

Animnaraang libong lalaki. Gusto lamang sabihin ng di-kapani-paniwalang bilang na ito ang panrelihiyong kahalagahan ng pag-alis na ito. Sa totoo'y hindi lalampas nang mga dalawandaan ang mga lalaki pati na ang kanilang mga asawa't anak na kasamang umalis ni Moises. Alalahanin nating sila'y mga pastol,

at hindi sila mabubuhay nang may bababa sa tigasampung hayop. Ang isang grupo ng dalawandaang katao ay mangangahulugan ng mga dalawanlibong tupa at asno. Hindi kayang sustinihan ng mga balon ng Sinai at ng mga oasis nito ang mas maraming kawan. Magkakamali siguro tayo kung, dito at sa iba pang mga aklat ng kasaysayan, ay isasalin natin ang salitang nangangahulugan ng grupo ng sampung tao bilang sanlibong tao. Hindi gaanong mahalaga ang mga pagpapalabis sa katotohanan na likas sa popular na bersiyon ng isang salaysay: hindi pinipigilan ng mga ito ang Diyos na masabi ang gusto niyang sabihin. Totoo muli ang mensahe rito. Ang pag-alis na ito ng bayan ni Moises ay simula ng isang napakalaki at pambihirang karanasan.

• **13.4** *Magiging pinakatanda para sa iyo sa inyong kamay* (tingnan 9 at 16). Gumagamit ng mga

Kananeo, Heteo, Amorreo, Heveo at Yebuseo, sa lupaing dinadaluyan ng gatas at pulot-pukyutan na isinumpa niya sa inyong mga ninuno na ibibigay sa inyo, gagawin ninyo ang seremonyang ito sa buwang ito.

⁶ Kakain kayo ng tinapay na walang lebadura sa loob ng pitong araw, at magpipiyesta kayo sa karangalan ni Yawe sa ikapitong araw. ⁷ Tinapay na walang lebadura ang kakanin ninyo sa loob ng pitong araw, at hindi kayo dapat kakitaan ng tinapay na may lebadura, o ng lebadura sa buo ninyong nasasakupan. ⁸ Sa araw na iyon, sasabihin ninyo sa inyong anak – Ginagawa ko ito dahil sa ginawa ni Yawe para sa akin nang lumabas ako sa Ehipto.

⁹ Ang seremonyang ito ay magiging pinakataanda para sa iyo sa iyong kamay at isang pag-aalaala sa iyong noo, upang laging sumaiyong mga labi ang Aral ni Yawe, sapagkat inilabas ka ni Yawe mula sa Ehipto nang may malakas na kamay. ¹⁰ Dahil dito, tutuparin mo ang kautusang ito sa takdang panahon taun-taon.

¹¹ Kapag dinala ka na ni Yawe sa lupain ng mga Kananeo at ibinigay iyon sa iyo, tulad ng isinumpa niya sa iyo at sa iyong mga ninuno, ¹² ibubukod mo para kay Yawe ang lahat ng unang magbubukas ng sinapupunan, at lahat ng panganay pati ng inyong mga hayop. Para kay Yawe ang mga panganay na lalaking ito.

¹³ Bawat panganay na asno ay tutubusin ng isang kordero, at kung hindi ninyo ito tutubusin, babaliin ninyo ang leeg nito. Tutubusin ninyo ang bawat panganay sa inyong mga anak na lalaki. ¹⁴ Kung sa hinaharap ay tanungin kayo ng inyong anak kung ano ang ibig sabihin nito, sasabihin ninyo – Inilabas kami ni Yawe mula sa Ehipto nang may malakas na kamay, mula sa bahay ng pagkaalipin. ¹⁵ Nang magmatigas si Paraon na payagan kaming umalis, pinatay ni Yawe ang bawat panganay sa Ehipto, maging tao o hayop. Ito ang dahilan kung bakit iniaalay ko kay Yawe ang lahat ng panganay na lalaki sa aking mga hayop, at tinutubos naman ang bawat panganay sa aking mga anak na lalaki.

¹⁶ Ito ang magiging pinakatanda sa iyong kamay at tatak sa pagitan ng iyong mga mata,

na magpapaalaala sa iyo na inilabas kami ni Yawe mula sa Ehipto nang may malakas na kamay.

Ang pag-alis

¹⁷ Nang paalisin ni Paraon ang sambayanan, hindi sila dinala ng Diyos sa daang nasa lupain ng mga Pilisteo, bagamat iyon ang mas malapit, sapagkat naisip ng Diyos na maaaring masiraan ng loob at magbalik sa Ehipto ang sambayanan kung makita nilang sila'y mapapalaban. ¹⁸ Kaya pinaliko ng Diyos ang sambayanan sa daang nasa ilang patungo sa Dagat ng Mga Tambo. At umalis nga ang mga Israelita sa Ehipto, nakahanay na lima-lima.

¹⁹ Dinala ni Moises ang mga buto ni Jose sapagkat pinasumpa nito ang mga anak ng Israel sa pagsasabing “Tiyak na dadalawin kayo ng Diyos kayat dalhin ninyo ang aking mga buto mula rito.”

²⁰ Mula sa Sukot, tumigil sila sa Etam na nasa may hangganan ng disyerto. ²¹ Sa araw ay nasa unahan nila si Yawe sa isang haliging ulap upang ituro sa kanila ang daan, at sa gabi nama'y sa isang haliging apoy upang bigyan sila ng liwanag, kaya nakapaglakbay sila araw at gabi. ²² Hindi nawala sa harap ng sambayanan maging ang ulap kung araw o ang apoy kung gabi.

Hinabol ng mga Ehipsiyo ang mga Israelita

14 ¹ At sinabi ni Yawe kay Moises: ² “Sabihin mo sa mga Israelita na bumalik at tumigil sa harap ng Pihahiro, sa pagitan ng Migdol at ng dagat, paharap sa Baal-Sefon. Magkampo kayo sa tapat mismo ng lugar na ito at malapit sa dagat. ³ Kaya iisipin ni Paraon na naligaw ang mga Israelita at nakulong sa disyerto. ⁴ At patitigas ko naman ang puso ni Paraon upang habulin kayo, at luluwalhatiin ako dahil kay Paraon at sa kanyang mga hukbo, at malalaman ng mga Ehipsiyo na ako si Yawe.”

Gayon nga ang ginawa ng mga Israelita.

Pagtawid sa Dagat ng Mga Tambo

• ⁵ Nang maipagbigay-alam sa hari ng

tato at mga bagay na panrelihiyon ang ibang mga bayan para ipakita ang kanilang kaibahan pag dating sa relihiyon. Ngunit makikilala naman ang mga Israelita sa pagdiriwang ng araw ng pagliligtas sa kanila ng Diyos nilang Tagapagligtas.

• **14.5** Sa pinakagabi ng pag-aalay sa Korderong Pampaskuwa, lumakad ang mga Hebreo. Hinabol sila

ng mga Ehipsiyo at inabutan naman sila nang nasa may latian na sila sa baybayin ng Dagat ng Tambo (13:17). Binubuksan ng Diyos ang daan para sa kanyang bayan upang iligtas ito, samantalang nalulunod naman ang kanilang mga kaaway.

Huwag kayong matakot! Hindi pababayaan ng Diyos ang mga umaalis patungo sa daan ng paglaya. Sumasagot si Moises na *parang nakikita ang di-*

Sa paglalahad sa atin ng Biblia ng magandang larawan ng Exodo ng isang buong bayan, pinasisimple nito ang katotohanan. Napatunayan ng mga dalubhasa sa kasaysayan na maraming grupo ng mga nomad ang labas-masok sa Ehipto nang mga taong iyon: isa sa mga ito ang bayang pinalaya ni Moises. Ngunit parang pinaghahalo ng salaysay sa Biblia ang mga alaala ng dalawang magkaibang grupo.

Ang isang grupo siguro’y pinalayas mula sa Ehipto dahil sa pagkakaroon ng salot (ang pansampung salot) nang mga taong 1400. Maaaring lumabas ang grupong ito sa “ruta ng mga kuta at nilakad ang lugar na iyon ng dalampasigan na pinuntahan ng mga pugo” (Ex 16:13; Blg 11:31). At saka sila dumating sa oasis ng Kades kung saan sila matagal na naglagi hanggang sa dumating ang isa pang grupo. Binubuo ng mga tribu nina Ruben, Simeon, Levi at Juda ang pulutong na ito. Sila ang papasok sa Palestina pa-timog:

Lumabas namang kasama ni Moises ang ikalawang grupo, at tumakas sa dilim ng gabi nang mga taong 1260. Tinahak nila ang daan ng mga aliping takas sa may timog ng Sinai. Sila ang mga saksi sa milagro sa Dagat ng Mga Tambo, at pagkatapos ay dumating sila sa Bundok Horeb matapos silang dumaan sa rehiyong tinutubuan ng mga punong tamarisko na nagbubunga ng manna (Ex 16:14; Blg 11:7). Matapos tumigil sa Kades, malamang na ang grupong ito na binubuo ng mga tribu nina Efraim, Manases at Benjamin ang pumasok sa Palestina pa-silangan sa pagtawid nila sa Jordan kasama ni Josue (Jos 3).

Ehipto na nakaalis na ang sambayanan, nagbago ng isip si Paraon at ang kanyang mga opisyal tungkol sa sambayanan. Sinabi nila: “Ano itong nagawa natin? Pinyagan nating makaalis ang Israel at makalaya sa paninilbihan sa atin!”

⁶ Ipinahanda ni Paraon ang kanyang karuwahe at isinama ang kanyang hukbo. ⁷ Dinala niya ang animnaraan sa kanyang pinakamahusay na mga karuwahe, pati ang lahat ng karuwahe ng Ehipto, at sakay sa mga ito ang mga mandirigma.

⁸ *Pinatigas ni Yawe ang puso ni Paraong hari ng Ehipto, kaya hinabol niya ang mga Israelita na matagumpay namang naglalakad.* ⁹ *Hinabol ng mga Ehipsiyo - ng lahat ng karuwahe at kabayo ni Paraon, ng kanyang mga mangangabayo at hukbo - ang mga Israelita, at naabutan ang mga ito na nagkakampo sa tabing-dagat, malapit sa Pihahiro, sa tapat ng Baal-Sefon.*

¹⁰ Papalapit na si Paraon, tumingin ang mga Israelita, at naku! kasunod nilang dumarating ang mga Ehipsiyo. Lubha silang natakot, at sumigaw kay Yawe. ¹¹ Sinabi nila kay Moises: “Wala bang

libingan sa Ehipto kaya mo kami dinala sa disyerto para mamatay? Ano itong ginawa mo sa amin at inilabas mo kami sa Ehipto? ¹² Di ba’t sinabi na namin sa iyo sa Ehipto - Huwag mo kaming pakialaman; pabayaan mo kaming manilbihan sa mga Ehipsiyo. Mas mabuti pa nga sanang nanilbihan na lamang kami sa mga Ehipsiyo kaysa mamatay sa disyerto!”

¹³ Sinabi ni Moises sa sambayanan: “Huwag kayong matakot! Manatili kayo sa inyong kinatatayuan at tingnan ang pagliligtas na gagawin ni Yawe para sa inyo ngayon. Hindi na ninyo makikita pang muli kailanman ang mga Ehipsiyo na nakikita ninyo ngayon! ¹⁴ Ipakikipaglaban kayo ni Yawe; at wala kayong anumang gagawin.”

¹⁵ *Sinabi ni Yawe kay Moises: “Bakit ka dumaraing sa akin? Sabihin mo sa mga Israelita na magpatuloy sa paglakad.* ¹⁶ *Itaas mo ang iyong tungkod at iunat ang iyong kamay sa dagat, at hatiin iyon upang makatawid sa dagat ang mga Israelita nang hindi nababasa ang mga paa.* ¹⁷ *Patitigas ko ang puso ng mga Ehipsiyo, kayat hahabulin nila kayo. At lulu-*

nakikita (Heb 11:27), at ang kanyang pananam-palataya ang nagpapasimula sa pakikisangkot ng Diyos.

Pinaihip ni Yawe ang hanging-silangan. Sa totoo’y hindi gaanong malinaw ang pinakamatandang salaysay tungkol dito. Hindi nito sinasabing tumawid sa dagat ang mga Israelita kundi *nakita* nilang *patay sa dalampasigan* (14:30) ang mga humahabol sa kanila.

Ganoon nga kaya kabanayad ang pakikisangkot at pagkilos ng Diyos: nagkaroon kaya ng pagguho ng lupa o biglang pagtaas ng tubig? Sapat na iyon para iligtas ang mga hinahabol. Ngunit ang pakikisangkot ng Talaga ng Diyos - napakarami nito sa daigdig - ay walang mababago sa kasaysayan kung wala roon si Moises na propeta ng Diyos para magbigay-kahulugan sa pangyayaring iyon: pinalalaya ni Yawe ang Israel upang maging bayan niya.

Ito ang itinuturo sa atin ng sumunod na salaysay na nasusulat sa mas maliit na letra. Ikinukuwento nito ang pagtawid na ito sa dagat sa paraang mapagtagumpay at bidang-bida. Dito’y maayos na nakapilang lumalakad ang mga tao ni Moises *sa magkabilang pader ng tubig!* Isang tropa ng mga takas? Talaga nga! *Mga hukbo* sila ni Yawe (12:41). Sa kanila sinisimulan ng Diyos ng mga dukha ang muling paggawa sa daigdig.

Kaya nagsisilbi pa ring isang huwaran ng kasay-

syang Kristiyano ang paglaya ng Israel. May iba pang mga tagumpay tayong makikita, maliliit at malalaki, na nagpaunlad sa Kaharian ng Diyos at kanyang Katarungan. Dito ma’y may mga grupo ring nakatalaga sa gawang pagpapalaya na nakipagharap nang walang sandata laban sa Paraon at sa kanyang mga karuwahe, mga opisyal at mga burukrata.

Ang mga tumawid sa kabilang dalampasigan ay hindi na kapareho ng dati: nagsimula na nga ang Bayan ng Diyos. Isusulat naman ni Pablo tungkol dito: “Nabinyagan sa Ulap at sa Dagat ang ating mga ninuno” (1 Cor 10:2), na ibig sabihin’y nakatawid sila sa tubig na nagdudulot ng kamatayan, salamat sa Diyos na nasa Ulap. Nangangahulugan ang *Ulap* na kasama ng kanyang bayan si Yawe, at sa mahiwagang paraa’y kapiling siya ng bayang “bininyagan” na kanyang inaakay.

Kailangan din tayong *tumawid sa dagat*: mga pamanang Kristiyano, mga bagong mananampalataya, iwan na natin ang buhay na nakahiwalay, at diskubrihin natin ang bagong kahulugan ng buhay. Pero hindi natin ito magagawang nag-iisa kundi samasama, habang patuloy na lumalago at namumunga ang pamayanan.

Pagtawid sa dagat: binyag at paglaya: tingnan Heb 11:23-40; 1 P 1:13-15; Pag 7:13-17 at 12:10-12.

walhatiin ko ang aking sarili nang dahil kay Paraon at sa buo niyang hukbo, nang dahil sa kanyang mga karwahe at mga mangangabayo. ¹⁸Malalaman ng mga Ehipsiyo na ako si Yawe kapag ako'y dinakila nang dahil kay Paraon at sa kanyang mga karwahe at mga mangangabayo!”

¹⁹Nagpahuli naman ngayon ang Anghel ng Diyos na nangunguna sa mga Israelita. Lumipat din ang haliging ulap mula sa harap, at tumayo sa likod nila, ²⁰sa pagitan ng mga kampo ng mga Israelita at ng mga Ehipsiyo. Nagbigay ng liwanag ang ulap sa isang hukbo, at karimlan naman sa kabila, kaya hindi nag-abot ang mga hukbo sa buong magdamag. ²¹Iniunat ni Moises ang kanyang kamay sa dagat, at magdamag na pina-hip ni Yawe ang malakas na hanging silangan, at tinuyo ang dagat.

Nahati ang mga tubig, ²²at pumunta ang mga Israelita sa tuyong lupa sa gitna ng dagat, samantalang ang mga tubig ay naging pader sa kanan at sa kaliwa nila. ²³Hinabol sila ng mga Ehipsiyo, at sinundan sila sa laot ng dagat ng lahat ng kabayo ni Paraon, ng kanyang mga karwahe at mga mangangabayo.

²⁴Nang sumapit ang madaling-araw, tiningnan ni Yawe mula sa haliging apoy at ulap ang kampo ng mga Ehipsiyo, at ginulo iyon. ²⁵Pinabaon niya ang mga

gulong ng kanilang mga karwahe kayat bahagya na silang makagalaw. At sinabi ng mga Ehipsiyo: “Tumakas na tayo sa mga Israelita sapagkat si Yawe ang lumalaban sa Ehipto para sa kanila.”

²⁶Sinabi ni Yawe kay Moises: “Iunat mo ang iyong kamay sa dagat at pabalikin mo ang mga tubig sa mga Ehipsiyo, sa kanilang mga karwahe at mga mangangabayo.”

²⁷Iniunat nga ni Moises ang kanyang kamay sa dagat.

Sa pagbubukanliwayway, nanumbalik sa dati ang dagat. Nagsikap tumakas ang mga Ehipsiyo ngunit itinumba sila ni Yawe sa dagat.

²⁸Bumalik ang mga tubig at tinabunan ang mga karwahe at mga mangangabayo – ang buong hukbo ni Paraon na sumunod sa mga Israelita sa dagat.

Wala isa mang nakaligtas sa kanila. ²⁹Lumakad naman ang mga Israelita sa tuyong lupa sa kalagitnaan ng dagat, na ang mga tubig ay naging pader sa kanan at kaliwa nila.

³⁰Sa araw na iyon, iniligtas ni Yawe ang Israel sa mga kamay ng mga Ehipsiyo, at nakita ng Israel ang mga Ehipsiyong patay sa dalampasigan. ³¹Nakita ng Israel ang mga kahanga-hangang bagay na ginawa ni Yawe laban sa Ehipto para sa kanila. At nagkaroong-pitagan kay Yawe ang sambayanan, at naniwala sila kay Yawe at kay Moises na kanyang lingkod.

15

• ¹At inawit ni Moises at ng mga Israelita ang awit na ito kay Yawe:

“Aawitan ko si Yawe,
dahil itinampok niya ang kanyang sarili
kabayo at sakay, itinapon niya sa dagat.

²Si Yawe ang aking lakas at awit,
at siya ang aking kaligtasan.

Siya ang aking Diyos, at pupurihin ko siya;
ang Diyos ng aking ama, ipagbubunyi ko siya.

• **15.1** Sigaw ng masayang pasasalamat ang unang awit ni Moises. Isa rin itong pahayag ng pananampalataya. Sinasabi sa isang salmo: “Masaya ang bayang marunong magpuri.”

Walang maipagmamalaki ang bayang pinalaya sa tagumpay na ito ng Diyos at ni Moises na tao ng pananampalataya. Wala silang ibang marapat gawin kundi magpasalamat sa Diyos.